

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

**Zkušenosti učitelů mateřských škol se střídavou péčí a
jejich postoj k ní**

Vypracovala: Monika Bláhová

Vedoucí práce: PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.

České Budějovice 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b. zákona č. 111/ 1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedením ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 28. března 2014

.....

Monika Bláhová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Miluši Vítečkové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, cenné rady a připomínky při zpracování této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat ředitelkám mateřských škol, které mi umožnily provedení rozhovorů a hlavně učitelkám za jejich samotné uskutečnění a získání cenných informací pro zpracování mé práce.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat celé své rodině za její trpělivost a oporu v době mého studia.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá střídavou péčí rodičů o dítě po rozvodu. V teoretické části je uvedeno, kdy byla v České republice střídavá výchova jako forma porozvodové péče zavedena. Dále se zde pak poukazuje na její nízkou četnost. Poté je zde vysvětlen problém střídavé péče, na což navazuje prezentování výzkumů uskutečněných ve světě. Následně je zmíněna nelehká situace rozvodu, vysvětlení jak obtížné je toto období nejen pro rodiče, ale také pro samotné děti, na které se často zapomíná. Nakonec jsou uvedeny další způsoby porozvodové péče. V metodologické části jsou uvedeny metody, které byly ve výzkumu použity. Dále jsou v praktické části rozebírána data získaná od učitelek mateřských škol. Jde o jejich pohled na střídavou péči a jejich zkušenosti s tímto uspořádáním.

Klíčová slova: střídavá péče, rozvod, výhradní péči, rodina, zkušenosti se střídavou péčí

ABSTRACT

This Bachelor's thesis inquires shared child custody after divorce. In a theoretical part it is mentioned, when the shared custody, as a form of a child custody after divorce, was implemented. It also refers to its low frequency. The problem of shared custody is clarified here and a presentation of a research all over the world comes after. A difficult situation after divorce is mentioned afterward, an explanation how difficult this period is, not only for parents, but also for children, who are overlooked usually, themselves. Further forms of child custody are mentioned in the end. Methods, used in the research, are presented in a methodological part. Information got from nursery school teachers are analyzed in a practical part. It is about their point of view of shared custody and of their experience with this form of custody.

Key words: shared custody, divorce, sole custody, family, experience with shared custody

OBSAH

ÚVOD	7
1 LEGISLATIVA	9
2 STŘÍDAVÁ PÉČE	10
2.1 Shrnutí kritérií pro správné fungování střídavé péče	17
3 VÝZKUMY VE SVĚTĚ	19
3.1 Spojené státy americké.....	20
3.2 Austrálie	21
3.3 Velká Británie	22
3.4 Belgie	22
4 ROZVOD	24
5 DALŠÍ ZPŮSOBY POROZVODOVÉ PÉČE	28
6 CÍL PRÁCE A CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	32
6.1 Cíl práce	32
6.2 Charakteristika výzkumného souboru	33
7 KVALITATIVNÍ VÝZKUM	35
7.1 Metodika	35
7.2 Rozhovor	36
7.3 Kódování	38
8 VÝSLEDKY	39
8.1 Postoj ke střídavé péči	39
8.2 Zkušenost se střídavou péčí	41
8.3 Faktory ovlivňující úspěšnost střídavé péče.....	47
9 DISKUZE	51
ZÁVĚR	55
POUŽITÉ ZDROJE	57
SEZNAM PŘÍLOH	60

ÚVOD

Střídavou péči jsem si vybrala, protože je toto téma v dnešní době hodně aktuální. Než jsem se práci začala věnovat, vnímala jsem tento problém jako podle mě většina lidí, jež se s ním nikdy předtím nedostala do přímého kontaktu. Musím přiznat, že v té době jsem na střídavou péči pohlížela spíše negativně, byla jsem zastáncem názoru, že bych střídavou péči pro své dítě nikdy neodsouhlasila.

Studováním této problematiky jsem měla možnost proniknout do problému hlouběji a na věc pohlédnout zcela jinými očima. Chtěla bych ale také podotknout, že jsem ani nikdy předtím rozhodně nesouhlasila s názorem, že by klasické uspořádání porozvodové péče, tím myslím fakt, že dítě vídá otce jen každý druhý víkend, mělo být ideálním řešením, jak přistupovat k výchově dítěte po rozvodu. Hlavním důvodem proč jsem se střídavou péčí nesouhlasila, bylo to, že podle mě je pro dítě a jeho životní jistoty důležitá stálost jednoho prostředí, jednoho domova. Nechci tvrdit, že bych názor úplně změnila, protože význam stability prostředí pro dětský vývoj je nezpochybnitelný, ale pochopila jsem, že pro některé dítě může být střídavá péče opravdu tím nejlepším řešením, které mu mohou rodiče dát, když už spolu nedokážou nadále žít. Jelikož díky ní neztrácí jistotu druhého rodiče. Podle mě nejde jednoznačně říct, zda je lepší ta či ona porozvodová péče, proto si myslím, že je hodně důležité tento problém nezobecňovat, jelikož každé dítě je jiné, a tak každému vyhovuje něco jiného.

A právě rodiče by se měli snažit k tomuto problému takto přistupovat, oni znají své dítě nejlépe, a proto by si oba měli klást stejný cíl, aby život jejich dítěte byl i přes trauma rozvodu nadále šťastný (ať už ve střídavé či výhradní péči). Samozřejmě individualita zde platí také u rodičů a jednotlivých případů.

V mé práci jsou zmíněny hlavní faktory, jež přispívají ke správnému fungování střídavé péče. Tyto faktory podle mě platí pro všechny druhy výchovy po rozvodu. Nejdůležitějším hlediskem je komunikace obou rodičů. Je nutné, aby se dokázali přenést přes všechny neshody a spory a i nadále spolu zvládali řešit rodičovské povinnosti. Rozvod bývá označován jako druhá největší zátěž v životě člověka, která postihuje všechny zúčastněné. Rodiče si často mylně myslí, že děti rozvod nevnímají,

ale opak je pravdou. Proto je velmi důležité, aby dítěti nic nezatajovali a snažili se mu situaci vysvětlit takovým způsobem, který je přiměřený jeho chápání. Nikdy by mu ale neměli lhát. Dítě miluje oba rodiče, to oni jsou v jeho životě těmi nejdůležitějšími osobami. Věří jim, idealizuje si je a bolí ho, když je vidí nešťastné natož v nepřátelském postavení. Tohle by milující rodiče nikdy neměli dopustit.

Nejlepším řešením je, když spolu rodiče dokážou po rozvodu nadále spolupracovat a komunikovat o věcech týkajících se jejich dítěte jako přátelé, uvědomují si důležitosti svých rolí v životě jejich dítěte, tedy to, že je sice už nepojí partnerství, ale už navždy je bude pojít rodičovství.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 LEGISLATIVA

Střídavá výchova se v České republice stala další možností porozvodové péče roku 1998 zavedením novely zákona č. 91/1998 Sb., zákon o rodině. V odstavci 2 § 26 se uvádí, že *„jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popř. střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby“*.

Podle znění zákona by tedy střídavá péče měla být zavedena jen u těch rodin, kde o ni oba rodiče stojí a mají o ni zájem a hlavně by tato forma péče měla být v nejlepším zájmu dítěte, tak aby byly lépe zajištěny jeho potřeby (Dudová, 2008).

Roku 2010 byla střídavá péče soudy vyslovena v 867 rozsudcích. Výhradní péči připadlo 20 000 rozsudků. Tato statistika poukazuje na novost a nízkou četnost střídavé péče u nás, ale i přesto vyvolává u lidí silné emoce. Někdo věří v to, že díky ní dětem zůstanou oba rodiče. Ostatní ji kritizují (Novák, 2012).

„Společná péče podle zákona znamená, že oba rodiče jsou oprávněni činit rozhodnutí v důležitých záležitostech, které se týkají jejich dětí, jako je léčení, vzdělání a účast v náboženských aktivitách“ (Warshak, 1996, s. 148).

Rodiče se mohou na opatrovnictví dítěte sami dohodnout, což dokládá znění § 23 odst. 3 zákona č. 91/1998 Sb., zákon o rodině *„rozhodnutí o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti může být nahrazeno dohodou rodičů, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu“*. Jak uvádí Novák (2013), to, že se spolu dokážou na střídavé péči domluvit bez rozhodnutí soudu, bude znamenat menší zátěž pro dítě.

2 STŘÍDAVÁ PÉČE

Společná péče vyvolává u lidí zmatek, je proto důležité si ujasnit rozdíl mezi společnou péčí podle zákona a společnou péčí fyzickou. Rozdíl spočívá v tom, že společná péče podle zákona znamená, že oba rodiče mají odpovědnost za aktivity svých dětí, oba mají právo podílet se na důležitých záležitostech týkajících se jejich dětí (léčení, vzdělávání, náboženství), ale hlavní domov má dítě pouze u jednoho z nich. Naopak společná péče fyzická neboli střídavá péče znamená, že dítě pobývá v domově matky, ale i otce. Dělení času stráveného u rodičů není dané, může to být jedna ku jedné, dva ku jedné, záleží na dohodě. Některé rodiny využívají střídání třeba i několikrát do týdne, jiné naopak střídání po dlouhém intervalu - např. po půl roce (Warshak, 1996).

Jedním z hlavních plusů střídavé péče je, podle Špaňhelové (2012), to, že dítě žije u obou rodičů a díky tomu vnímá obě role – mateřskou i otcovskou. Vidí, jak se staví k různým situacím, jak je řeší a může tak čerpat od obou.

Černá (2001) vyzdvihuje fakt, že výhodou střídavé péče je, že děti neztrácí kontakt se svými otci a naopak otcové nepřicházejí o blízkost svých dětí. Mají tak možnost vypěstovat si se svými dětmi daleko kvalitnější vztahy, než otcové, kteří své děti vídají jednou za dva týdny. Dítěti je tak zachována přítomnost obou rodičů v jejich životě.

Aby byla střídavá výchova pro dítě přínosná, je podle Nováka (2000) důležité, aby rodiče nezneužívali svou moc a nesnažili se navzájem pošpinit v očích dítěte toho druhého. Oba rodiče a nejen oni si musí střídavou péčí přát a snažit se o to, aby byl tento styl výchovy pro dítě nejvíce vyhovující. Střídavá výchova tedy potřebuje nějaký řád a pravidla. Za prvé musí být rodiče schopni se spolu rozumně domluvit. Také by měli být schopni mluvit s dítětem kladně o druhém rodiči, tak aby se dítě například nebálo svěřit se otci se zážitky s matkou a naopak.

Rodiče by si měli především uvědomit, že přestože přestávají být manželi, zůstávají být rodiči. Na tohle totiž spousta rozvádějících se partnerů zapomíná. Dítě je bude navzdory všemu navždycky spojovat (Cenková, 2011).

Pro oba partnery je těžké si připustit, že to, čemu před lety oba věřili, lásce mezi nimi, je najednou pryč ať už z jakékoliv příčiny. Někdy je ale rozvod to nejlepší řešení dané situace, rodiče by nikdy neměli dopustit, aby dítě bylo svědkem jejich pří a hádek (Cenková, 2011).

Dítě miluje oba své rodiče, jsou pro něho tou největší jistotou v životě a neumí si mezi nimi vybrat. Nejhorší je, když dítě vyrůstá v rodině, kde k sobě rodiče nechovají vzájemnou úctu, v rodině bez lásky a radosti. Rodiče při hádkách nemusí používat ani urážky a hrubá slova, i tak děti vycítí, že je něco špatně. Děti vnímají to, jak se k sobě rodiče vzájemně chovají, zda se rádi vidí, vřele vítají, zda se dotýkají nebo se jeden druhému vyhýbají, aby se spolu nemuseli dostat do kontaktu. Toto všechno se v něm hromadí a působí mu to starost a trápení. V těchto případech je pak rozvod opravdu tím nejlepším východiskem. Samozřejmě s tím, že se rodiče dokážou rozejít bez hádek a urážek, a že nejen v očích dítěte zůstanou nadále přáteli, a tak dají dítěti jistotu, že ho oba mají pořád stejně rádi, a že je oba dva navzdory všemu nadále pojí blízké přátelství. Střídavá péče bývá nejlepším řešením právě pro ty rodiče, kteří chtějí i po rozvodu o své dítě nadále pečovat společně. Nejhorší je, když ji jeden z rodičů požaduje pro to, aby ublížil tomu druhému a ne pro to, aby tím pomohl dítěti (Cenková, 2011).

Velmi trefně byl v knize uveden biblický příběh o králi Šalamounovi, za nímž přišly jednoho dne dvě ženy. Obě ženy porodily ve stejnou noc děťátko, avšak jedna z nich své dítě zalehla. A protože se nemohly dohodnout, které z nich patří zdravé dítě, přišly o rozsudek poprosit krále Šalamouna. Ten vytasil meč s tím, že dítě rozpůlí a každá tak dostane stejný díl. Načež jedna z žen souhlasila, ale druhá poklekla před krále a prosila ho, aby děťátku neublížoval, že matkou je ta druhá žena...prosila, aby dítě nechal na živu. V tu chvíli král věděl, která z žen je matkou.

Rodiče, kteří své děti opravdu milují, jim vždy přejí jen to nejlepší, a to nezávisle na situaci, ve které se nacházejí (Cenková, 2011).

Střídavá péče, jak uvádí Černá (2001), dává rodičům možnost, aby se na výchově dítěte podíleli oba dva. Ale jsou i tací rodiče, pro které je tato forma porozvodové péče nevhodná, ať už se jedná o rodiče, jež mezi sebou mají hluboké rozepře, či o ty, kteří pro výchovu nemají dostatečné předpoklady. Je totiž velmi

důležité, aby spolu rodiče dokázali nejen vzájemně komunikovat a kooperovat, ale také, aby se dokázali respektovat a chápat význam toho druhého v životě svého dítěte.

Společná péče o dítě neznamena, že rodiče si musí čas strávený s dítětem rozdělit stejným dílem. Dává rodičům možnost podílet se stejně na výchově a mít stejné právo rozhodovat o důležitých věcech týkajících se dítěte. Záleží pak pouze na nich, jaký způsob si zvolí. Vždy je ale nutné, aby dítěti bylo umožněno mít nepřetržitý vztah jak s matkou, tak s otcem, a také aby bylo ochráněno před rodičovskými konflikty. Pouze jedna čtvrtina rodičů spolu dokáže při rozvodu spolupracovat a na všem se tak domluvit bez hádek a agrese, tak aby vše konali v nejlepším zájmu dítěte. Střídavá péče bývá pro tyto rodiče ideálním řešením. Druhá skupina rozvádějících tvoří většinu, jsou to páry, které se po rozvodu vzájemně nepodporují a příliš spolu nekomunikují. Ale i přesto se snaží, aby jejich děti nevystavovali svým hádkám a urážkám. Svůj kontakt omezí na úplné minimum, takže předávání dětí probíhá například tak, že jeden z rodičů dítě odvede ráno do školy a druhý si je odpoledne vyzvedne, tak aby k setkání vůbec nedošlo. Adaptace na tento způsob společné péče bývá úspěšnější spíše u starších dětí, ale i v těchto případech může být společná péče úspěšná. Zbývá jedna čtvrtina se týká rodičů, kteří nejsou schopni se domluvit na čemkoliv. Veškerá komunikace u nich probíhá formou hádek a výhrůžek. Navzájem se kritizují, vyčítají si, vyhrožují, či sabotují setkání s dítětem. Není jim cizí ani nutit dítě stavět se na jejich stranu a tu druhou špinit. Adaptace těchto dětí bývá nejhorší, děti nesmírně trpí a prožívají velké trápení, což u nich často vyvolává somatické obtíže (bolest hlavy, břicha, poruchy spánku), agresivitu a zhoršení chování. Pro tyto rodiče bývá společná výchova naprosto nevhodná. Je tedy jasné, že bez spolupráce a domluvy nemůže být střídavá péče úspěšná (Teyber, 2007).

Střídavá péče je pro rodiče, kteří si uvědomují, že to nejdůležitější v jejich životě je dítě a snaží se o to, aby mu rozvod co nejméně ublížil. Oba si uvědomují důležitost toho druhého v dětském životě a i přes rozvod ho stále respektují. V složité době rozvodu tak dítě pociťuje lásku obou rodičů, kterou v tu dobu potřebuje daleko více než kdy jindy. Pro fungování střídavé péče je zapotřebí také hodně flexibility a spolupráce z obou stran.

Střídavá péče dává šanci druhému rodiči, který se o své dítě touží stále starat a nechce být jen rodičem, jenž tráví se svým dítětem pouze dva víkendy v měsíci. Dva dny nemohou nikdy nahradit dva týdny. Díky tomuto uspořádání má rodič šanci udržet si s dítětem kvalitní vztah a nadále ho pěstovat. Může se tak těšit vzájemné důvěře a pocitu, že se oba skutečně znají, k čemuž jim pomáhají každodenní situace a rituály. Navzájem znají své emoce, své prožitky. Poznají všechny své stránky a povahové vlastnosti. Tak jako otec (matka) pozná, kdy je jeho dítě šťastné, kdy ho něco trápí či je smutné, nebo kdy se cítí nazlobeně, pozná i dítě stejné pocity na svém otci (matce). Otcové, jejichž dítě je vychováváno výhradní péčí matky, často pociťují snížení své vlastní ceny. Ti, kteří vychovávají své dítě ve společné péči se svou ženou, ve většině souhlasí, že všechna péče, práce a námaha, kterou jim toto uspořádání oproti výhradní péči matky přináší, stojí za to. Jelikož jim dává tu nejdůležitější roli – být součástí života jejich dítěte, jejich ochráncem a průvodcem (Warshak, 1996).

Funkčnost střídavé péče záleží tedy, podle Špaňhelové (2012), hlavně na tom, zda jsou rodiče schopni zapomenout na vše, co bylo. Jsou ochotni spolu mluvit a domlouvat se na všem potřebném a důležitém pro dítě, aniž by se museli hádat či si něco vyčítat. Dítě musí se střídavou výchovou samozřejmě souhlasit. Je dobré, když mu rodiče pomohou udělat si o svých následujících dnech nějakou představu.

Pro správné fungování střídavé výchovy je také zapotřebí, aby bydliště rodičů byla blízko sebe. I z tohoto důvodu je tedy nutné, aby rodiče zapomněli na vše špatné a připravili se na tento fakt. Rodiče, vychovávající dítě ve střídavé péči, se spolu stýkají daleko více než rodiče, kteří si jako porozvodovou péči vybrali výhradní péči jednoho z nich. Střídavá výchova by tedy nemohla fungovat tam, kde se rodiče ocerňují a neustále si něco vyčítají (Berger a Gravillon, 2011).

Blízkost obou bydlišť je podle Dudové (2008) důležitá také proto, aby dítěti zůstaly zachovány okruhy přátel, škola, mimoškolní aktivity.

V každém bydlišti by dítě mělo mít svůj vlastní pokoj, aby se mohlo cítit u obou skutečně doma. K tomu je zapotřebí i určitá flexibilita dítěte, schopnost být několik dnů u otce a několik u matky. Co se týče mimoškolních aktivit, rodiče by měli dítě vodit na kroužky nezávisle na tom, u koho z nich ten a ten den je. A v neposlední řadě je

důležité, aby se rodiče finančně dělili o všechny náklady spojené s dítětem (Špaňhelová, 2012).

Dítě ve střídavé péči bude potřebovat více šatů a pomůcek atd. Je tedy důležité, aby spolu dokázali mluvit i o financích, které se dítěte týkají. Je také nutné domluvit se na trvalém bydlišti dítěte, což sebou přináší i přebírání sociálních dávek (Novák, 2000).

Dalším důležitým faktorem pro střídavou péči je, jak uvádí Špaňhelová (2012), věk dítěte. Podle ní je dobré začínat se střídavou péčí až od 3 let, do té doby dítě potřebuje stabilní místo, které mu dodává pocit bezpečí a jistoty. Rodiče by se přesto do té doby měli o dítě starat společně. Otec by je měl navštěvovat a vyhradit si pro ně některé dny v týdnu.

Odlišný názor na to mají autoři Berger a Gravillon (2011), kteří tvrdí, že střídavá péče není vhodná pro děti mladší šesti let. Nelze dle nich ale zobecňovat a tvrdit, že střídavá výchova je vhodná pro všechny děti. Ty, kterým tento styl výchovy nevyhovuje, cítí, jakoby nikam nepatřily, jakoby byly neustále přesouvány z místa na místo, aniž by někde byly doma. Tak jako jednomu tato péče vyhovuje, pro druhé může být zcela nevhodná. Dítě si díky střídavé péči nemusí vybírat mezi rodiči. Nemusí už být smutné, když v neděli opouští jednoho z rodičů, většinou tatínka. Podle Teybera (2007) děti, jimž neustále přesuny a změny nedělají dobře, preferují radši stabilitu jednoho bydliště. Proto by rodiče měli veškerá uspořádání přizpůsobit individualitě jejich dítěte. To, že střídavá péče dává dětem možnost udržet si blízký vztah s oběma rodiči, tedy neznamená, že musí být vyhovující pro všechny děti.

V rodinách, kde otec pečoval před rozvodem o dítě společně s matkou, je dobré začít se střídavou péčí, co nejdříve to jde. Jelikož čím je dítě menší, tím snáze se adaptuje na novou situaci. Když ale dojde po rozvodu k delší době, kdy otec není schopen brát si děti k sobě, je dobré začít se střídavou péčí nejprve pomalu. Krátkými intervaly, které se budou po nějakém čase prodlužovat. Vhodné rozdělení dnů pro začátek je 3:4, tedy 3 dny u otce a 4 u matky. Je důležité se domluvit také na sociálních podmínkách, které by měly být pokud možno stejné u matky i u otce (Cenková, 2011).

Doba střídání je individuální. Ale vždy je závislá na mnoha faktorech, jako je např. věk dětí. Pro děti předškolního věku doporučuje Špaňhelová (2012) střídání

3 – 2 – 2 (3 dny u matky – 2 u otce – 2 u matky, další týden by se to obrátilo). Důležité je spravedlivé střídání. Dále uvádí, že je pro dítě dobré vytvořit kalendář, kde by mělo jednou barvou vyznačené dny strávené u matky a druhou zase dny s otcem. Alespoň tak mu rodiče zaručí částečnou jistotu. S rostoucím věkem a samozřejmě s ohledem na dítě se může počet dnů prodlužovat.

Kalendář pobytů je dobré vyrobit i pro paní učitelku. Tak, aby věděla, kdy je dítě u koho z rodičů a s kým má tedy co domlouvat. Tímto se předejde situacím, kdy jeden z rodičů zapomene říct informace z MŠ či ze školy tomu druhému (Špaňhelová, 2012).

Máme tři základní typy uspořádání střídavé péče. Prvním z nich je dělený týden a střídající se týdny. Dělený týden bývá využíván hlavně u mladších dětí. Starší děti naopak ocení spíše střídání po čtrnácti dnech.

Dělený týden či střídající se týdny jsou nejvhodnější pro rodiče, kteří spolu i po rozvodu dokážou spolupracovat a na všem se bez hádek dohodnout. Tato forma je totiž založena na častých kontaktech rodičů. Druhým typem jsou střídavé roky. Dítě střídá domácnost otce a matky po roce či dvou, záleží na domluvě. Je ale nutné, aby v období, kdy přebývá u jednoho, pravidelně navštěvovalo i druhého rodiče. Tento typ bývá využíván u rodičů, kteří bydlí daleko od sebe. Toto uspořádání sebou přináší ale spousty nevýhod. Dítě musí každý rok nebo dva měnit školu a tím pádem i okruhy přátel. Adaptace je ale pro některé i přesto snazší, protože přes všechny ztráty neztratí jistotu rodiče. Teyber (2007) uvádí příběh chlapce, u kterého byla v dětství tato forma úspěšně praktikována. Dnes je z chlapce dospělý adaptovaný mladý muž. Poslední možností je společný domov. Jedná se o to, že dítě zůstává stále na jednom místě a rodiče se u něho po určitých intervalech střídají. Rodin s tímto uspořádáním je ale velmi málo, protože po čase bývá toto uspořádání většinou nevhodné.

Střídavá péče může na dítě působit také velmi namáhavě, zvláště je-li více unavitelné. A proto je důležité se vždy soustředit na individuální vlastnosti dítěte a snažit se mu vše co nejvíce ulehčit. Ze začátku je zapotřebí postupovat ve všem pomalu a hlavně s dítětem o všem mluvit tak, aby se v něm situace a starosti nekupily. Jak už bylo řečeno, důležité je, aby se rodiče dokázali na všem domluvit, i to dává dítěti jistotu, jelikož vidí své nejdůležitější osoby jako kamarády. Rodiče by si u předání měli vždy říct vše podstatné. Přebírající rodič by měl vědět, co dítě zažilo a v jakém

rozpoložení se právě nachází. Také místo předání by na dítě mělo působit přátelsky, nejlépe tedy domácí prostředí (Špaňhelová, 2012).

Stejný názor zastává i Klimeš (2011), podle něhož je dobré, aby si rodiče předávali dítě vždy s časovým překryvem, což znamená, že při předání jsou schopni zajít společně třeba do cukrárny, kde si v klidu řeknou, co v předchozích dnech probíhalo, a co dítě čeká v následujících dnech. Dítě vnímá, že spolu rodiče i přes rozchod nadále spolupracují a jsou stále jednotní. Rodiče, kteří tohoto nejsou schopni, dítě si předávají přes školku či školu jen proto, aby se spolu nemuseli vídat, natož pak komunikovat, jsou pro střídavou péči naprosto nevhodní, jelikož u nich žádná společná výchova nikdy vzniknout nemůže.

Střídavá výchova bývá zpočátku velmi těžkou především pro maminky. Jak uvádí Špaňhelová (2012), je pro ně těžké si připustit, že by bývalý manžel dokázal pečovat o dítě tak, jako ony. A proto je přirozené, že se tomu brání. Na střídavou výchovu často špatně reagují i rodiče matky, tedy prarodiče, kteří toto uspořádání berou jako selhání své dcery při výchově. To může být způsobeno tím, že dědeček babičce s péčí o své děti příliš nepomáhal.

Už samotný rozvod někdy vyvolává konflikty s prarodiči. Někdy je velmi těžké je přesvědčit o tom, že bývalý partner nebyl tak černý, jak jej vidí. Stává se to většinou v případech, kdy sami prarodiče ke krizi ve vztahu nějakým způsobem přispěli (Matějček, 1994).

Jak uvádějí Theinhardt, Novák a Bakalář (1996), osobnost rodiče vhodného pro výchovu by měla mít několik vlastností. Obecně se dá říct, že čím více patologie je v jeho osobnosti, tím méně je vhodný pro výchovu svého dítěte. Psychologové, kteří mají zhodnotit osobnost rodiče a jeho vhodnost pro výchovu, mají tedy těžký úkol. Jelikož samozřejmě každý z rodičů se chce ukázat v co nejlepším světle. Důležitým faktorem je láska k dítěti. Psychologové rozlišují mezi láskou, při které se rodiče zaměřují na štěstí a rozvoj svého dítěte a takovou, při které není středem zájmu jejich dítě, ale oni sami. Tato sobecká láska je založená jen na uspokojování svých vlastních potřeb.

Cenková (2011, s. 196) popisuje lásku k dítěti naprosto výstižně - „*Láska je bezpodmínečná, láska k dítěti prostě jenom je.*“

Podle Theinhardta, Nováka a Bakaláře (1996, s. 61) je chování rodiče při rozvodu důležitým ukazatelem opravdového charakteru rodiče. *„Má-li totiž prvý rodič zdravou osobnost, má-li k dítěti pozitivní vztah, má-li dobrý charakter, pak dítěti nebrání ve styku s druhým rodičem, i když proti tomu může mít některé osobní důvody. Realizace styku dítěte s druhým rodičem je pro normální vývoj dítěte a jeho celkovou životní situaci velmi důležitá.“*

2.1 Shrnutí kritérií pro správné fungování střídavé péče

Článek o střídavé péči Špaňhelové (2005) je nazván Střídavá péče o děti očima psychologa. Zde autorka uvádí nejdůležitější důvody pro správné fungování střídavé péče.

Pro dítě je dle ní od narození partnerská dvojice přirozená. Učí se od obou rolí a může tak přejímat chování otce, ale i matky. Pro děti je důležitý vztah rodiče stejného pohlaví, ale stejně tak je důležitý i vztah s druhým rodičem, jelikož je to pro ně jakási příprava na budoucího partnera. Jakmile přijde rozpad manželství, je pro dítě naopak nepřirozené to, že od této chvíle bude vnímat pouze jednoho rodiče. Je pro něho nepochopitelné, že druhého rodiče bude vídat pouze dvakrát měsíčně na víkend. V těchto víkendech není čas na výchovu. Rodič, obvykle otec, se snaží dítěti vynahradit veškerý čas tím, že ho bere na místa, která si dítě přeje (zoo, kino, divadlo), jen aby mu udělal radost a vzájemně se užili. V takových situacích ale často dochází k porušení stanovených pravidel, což pak dítě požaduje i od rodiče, u něhož je ve výhradní péči.

Střídavá péče je podle Špaňhelové (2005) pro dítě přínosem. Pro její správné fungování je ale nutné dodržet určitá pravidla. Hlavním z nich je, že oba rodiče jsou schopni se spolu na střídavé péči domluvit a jejich hlavní cíl je společný, tedy prospěch dítěte. Rodiče by měli být také schopni domluvit se na podobných výchovných principech, tím dítěti zachovávají pocit jistoty a pevného řádu. Měli by spolu komunikovat o všem důležitém, co se týká jejich dítěte a zároveň pravdivě informovat druhého rodiče o všech událostech, které se dítěti staly v době pobytu u nich. Pravdu od svých rodičů očekává také dítě. Proto je důležité dítěti pravdu nezatajovat, ale sdělit

mu vše podstatné, samozřejmě s ohledem na jeho věk. Pro fungování střídavé péče je velmi důležitá i tolerance obou rodičů. Rodiče by se měli vzájemně respektovat a nikdy by u nich nemělo docházet k očerňování druhého před dítětem. S tím souvisí také to, že by spolu nikdy neměli soupeřit o lásku dítěte.

Čas strávený s dítětem by měl mít rodič vyhrazený opravdu jen pro dítě, tak aby se mu mohl plně věnovat. Naopak v době, kdy je dítě u druhého rodiče, je dobré využít čas pro práci. Výchovné problémy by měli rodiče vždy řešit spolu.

Jestliže mají rodiče jiného partnera, měli by dát dítěti čas k tomu, aby se s ním nejprve samo postupně seznámilo.

Také příbuzní by měli celou situaci a rozhodnutí rodičů respektovat.

Když rodiče zvládnou všechny tyto aspekty splnit, pak může být, dle Špaňhelové (2005), střídavá péče opravdu fungující a pro dítě přínosem.

Těthalová (2009) vysvětluje hlavní mýtus o střídavé péči, jenž říká, že kvůli ní děti přicházejí o své jistoty. Hlavní jistotou pro dítě je totiž kontakt se svými rodiči a naopak pro rodiče kontakt se svými dětmi. A ten jim střídavá péče umožňuje zachovat a nadále tak rozvíjet své vztahy a pouta. Střídavá péče, jak dále uvádí, samozřejmě není pro každého. Rodiče musí být schopni přenést se přes svou bolest z rozvodu a rozpadu manželství a uvědomit si, že to nejdůležitější pro ně je neztratit možnost žít i nadále se svými dětmi.

3 VÝZKUMY VE SVĚTĚ

V České republice byla střídavá péče jako forma porozvodové výchovy dětí zavedena roku 1998, ale doposud zde nebyl uskutečněn žádný výzkum, který by srovnával její vliv na dítě s ostatními formami porozvodových péčí.

Většina výzkumů týkajících se vlivu střídavé péče na děti byla prováděna u rodin, které si střídavou péči vybraly samy, nejedná se tedy o rodiny, kterým bylo toto uspořádání nařízeno soudem. To vše má velký vliv na výsledky výzkumů. Úspěšnost střídavé výchovy ale nemusí být závislá pouze na tom, zda si ji partneři zvolili dobrovolně, či zda jim byla nařízena. Je také pravděpodobné, že nemalý vliv na tom má vysoká angažovanost otce při výchově před rozvodem, vyšší vzdělání rodičů, nebo také rodiče, kteří se spolu dokážou na všem, co se týká rozvodu a následující porozvodové situaci domluvit bez hádek.

Podle řady studií děti, vyrůstající ve střídavé péči obou rodičů, jsou daleko šťastnější, protože rozvodem neztratily vztah se svým otcem, tudíž pro ně rozvod nebyl tak nešťastný. Což potvrzují i výzkumy prováděné na mladých dospělých, jejichž rodiče se v dětství rozvedli. Pouze 10 % z nich prožilo střídavou péči, ale přesto výsledky ukazují, že 70 % respondentů by volilo jako nejvíce vyhovující uspořádání právě střídavou výchovu. Zbývajících 30 % ale pořád poukazuje na to, že nelze zobecňovat, vždy je totiž nutné soustředit se na každý případ individuálně.

Hlavní ale je, že většina dětí považuje za největší ztrátu omezení kontaktu s druhým rodičem. A to, že ztráta opravdu nastává, dokazuje další studie provedena na 173 dospělých, ze které vyplývá, že u dětí, jejichž otcové byli do výchovy svých dětí 5 let po rozvodu málo angažovaní, bylo prokazatelné zhoršení vztahu s jejich otci (Bakalář, Novák a Warshak, 2008).

3.1 Spojené státy americké

Nejvíce výzkumů týkajících se vlivu střídavé péče na dítě se uskutečnilo ve Spojených státech amerických. Zde byla tato forma zavedena roku 1973 a první výzkum proběhl roku 1979. Do roku 2006 bylo do střídavé výchovy svěřeno cca 20 % dětí. S přibývajícím počtem dětí vychovávaných po rozvodu touto formou vzrostl také počet výzkumů, kterých bylo k roku 2006 datováno cca 400.

Tyl (2006) se výsledky těchto výzkumů zabýval a prezentoval je takto: výsledky výzkumů ukazují, že děti, u nichž je praktikována střídavá výchova, prospívají významně lepšími socializačními podmínkami oproti dětem vychovávaným ve výhradní péči jednoho rodiče, častěji matky. Adaptace těchto dětí je srovnatelná s adaptací dětí v úplných rodinách, ale oproti dětem vychovávaným výhradně jedním rodičem prokazují významně lepší výsledky v emoční a behaviorální adaptaci, rodinných vztazích, tělesném i duševním zdraví a sebeúctě. Byl zde potvrzen také předpoklad, že tato forma péče pomáhá dětem udržet si pozitivní vztah s oběma rodiči.

Výzkumy probíhající u dospělých, kteří prožili rozvod svých rodičů v dětství, zjistily, že většina z nich se též přiklání k střídavé péči.

Desetiletá longitudinální studie přinesla další výsledky týkající se důležitého vlivu otce na dítě. Studie probíhala v rodinách, kde otec zastával role známé především u matek, tedy pečovatele, hospodyně, kuchaře a uklízečky. Na začátku výzkumu se věk dětí pohyboval průměrně okolo 3 měsíců. První šetření se u dětí uskutečnilo ve 2 – 22 měsících, dále pak vždy po dvou letech. Výsledky poukazovaly na zrychlený vývoj dětí oproti vrstevníkům.

V 6 a 8 letech se u všech dětí projevilo zaujetí generativitou. Zajímaly se o pěstování plodin či chov domácích zvířat, čemuž se také poctivě věnovaly. Jak děvčata, tak i chlapci rádi pečovali o své mladší sourozence.

Pozoruhodné bylo také zatím poslední zjištění v 10 letech věku, kdy se děti přátelily se všemi vrstevníky bez ohledu na pohlaví, čehož je příčinou podle Tyla (2006) vliv otce (hlavního vychovatele) na dítě. Celkové zjištění tedy dokazuje, že otec jako hlavní vychovatel, ačkoli matka je velmi blízko, má u dítěte vliv na důvěru chovanou

k mužům, ale stejně tak i k ženám. Závěrem lze tedy konstatovat, že „mateřský otec“ má na děti kladný vliv.

Z dosavadních výzkumů tedy nelze usoudit, že by střídavá péče byla pro děti zátěží, vztah s rodičem zůstává i nadále zachován a nezměněn, což dává dětem potřebný pocit bezpečí a jistoty. Statistiky také ukazují, jak dále zmiňuje Tyl (2006), že děti vyrůstající bez otce jsou ohroženi většími riziky spáchání sebevraždy, útěku z domova, poruchami chování, neúspěšného absolvování školy, závislostí na drogách.

3.2 Austrálie

Od roku 2006 se v Austrálii prosadilo upřednostňování střídavé péče nad ostatními formami porozvodové péče o dítě. Soudy tak musely střídavou výchovu nařizovat bez ohledu na individuálnost případů. Výsledky byly ale katastrofální. Výzkum, který byl proveden na 130 dětech z konfliktních rozvedených rodin, ukázal na problémovost situace. Děti trpěly úzkostí, problémovostí a zoufalstvím oproti dětem vychovávaným jinou formou. Kvůli střídavé péči u nich došlo ke zhoršení psychického vývoje. Zákony pro střídavou péči velmi kritizuje profesor Alastair Nicholson, jenž působil 16 let jako hlavní soudce rodinného soudu. Problém je podle něho v tom, že zákon nezachází s dětmi jako s lidmi, spíše jako s objekty, soustředí se hlavně na zájmy rodičů, místo toho, aby přednostně hájil přání a potřeby dětí. Také Diana Bryant, současná šéfkyně rodinného soudu, nevidí zákon pozitivně, protože jeho znění nerespektuje vždy odlišné potřeby dětí, vztahující se k věku a situaci. Její vyjádření k věci: *„Myslím, že je to kvalita vztahu, která je důležitá, ne kvantita. Nešťastným důsledkem úpravy zákona z roku 2006 je to, že zaměřuje zúčastněné především na čas. Chtějí stejný díl času bez ohledu na to, co je pro dítě nejlepší.“* (Fullerton Ticky, 2009; JedenDomov.cz, 2012)

3.3 Velká Británie

Ve Velké Británii byla navržena novela zákona, jež má upřednostňovat střídavou péči nad ostatní formy. Výzkum provedený univerzitou v Oxfordu poukazuje na to, že taková úprava by byla v rozporu s ustanovením v Children Act 1989 (britský zákon o rodině), který říká, že zájem dítěte má být upřednostňován ve stanovování styku s rodiči. Dalším závěrem je, že neexistuje žádný empirický důkaz, který by dokázal, že by pro dítě bylo lepší zvýšené množství času trávené s rodičem, jenž jej nemá v péči. Výzkum též dokládá to, že střídavá péče je dobře fungující pouze u těch rodičů, kteří jsou flexibilní a schopni se na všem společně domluvit. Střídavá péče tedy nemůže být úspěšná u rodičů, kteří řeší své konflikty u soudu.

Také se odkazují na australské výzkumy, jež poukazují na nebezpečí plynoucí z tohoto nařízení, tedy to, že práva otců jsou upřednostňovány nad nejlepšími zájmy dětí. Děti pak často vyrůstají v násilnickém prostředí.

Mavic Maclean, ředitel Oxfordského centra pro rodinné právo se k této problematice vyjádřil slovy: *„Děti benefitují ze smysluplného vztahu s oběma rodiči, ale neexistuje žádný důkaz, který by ospravedlnil legislativní změny vedoucí k upřednostňování jednoho způsobu porozvodové péče o děti před ostatními. Místo toho bychom měli hledat způsoby, jak přimět rodiče, aby sami směřovali k nejlepšímu zajištění potřeb vlastních dětí a upřednostnili je před svými názory a přáními.“* (Nuffield Foundation, 2011; JedenDomov.cz, 2012)

3.4 Belgie

Roku 1985 se v Belgii uskutečnil výzkum zabývající se rodinami, které si po rozvodu vybraly střídavou péči. Výzkum vedli terapeuti rodinné psychologie, Bente a Gunnar Öberg. Zkoumali 60 vybraných rodin, polovina z nich se střídavou péčí a druhá naopak s výhradní péčí jednoho rodiče. Výzkum byl proveden v době, kdy od rozvodu všech rodin uplynulo 5 let. Věk dětí se pohyboval v rozmezí od 5-18 let. Závěr studie byl takový, že střídavá péče dětem přináší daleko více výhod než výhradní péče

jednoho z rodičů. Výhody spatřují například v tom, že děti už se tolik necítí vinny rozchodem svých rodičů, je to pro ně spravedlivé řešení, jelikož si mezi nimi nemusí vybrat, cítí tak stejnou lásku od obou. Chlapci se mohou lépe identifikovat se svými otci a celkově tak děti nepovažují rozvod za zdrcující ztrátu, jelikož tak neztrácí důležité osoby (Children of Europe, 2008).

4 ROZVOD

Jak zmiňuje Poupětová (2009), psychologové považují rozvod za druhou nejtěžší zátěž v životě člověka, hned po úmrtí. K tomu, aby se s ní mohl člověk vyrovnat, potřebuje svůj prostor, čas a porozumění. Proto by si lidé měli uvědomit, že tato složitá situace se samozřejmě odrazí také na jejich výkonu, aniž by se dalo mluvit o nějakém selhání. Je pochopitelné, že se člověk nebude chovat stejně jako v situaci, kdy se cítí spokojeně. S rozvodem se člověk musí vypořádat s několika výraznými změnami v jeho životě, počínaje každodenním fungováním a hospodařením, přináší mu hlavně vztahovou, psychickou či majetkovou ztrátu. Proto je velmi důležité, aby si člověk dopřál dostatek času a prostoru pro vyrovnání se s těmito nelehkými ztrátami. Přeskočení této fáze není dobré a nese s sebou spoustu problémů do budoucna.

Když se manželé rozvádějí, většinou přestanou před dítětem hovořit o tom, jak se měli dříve rádi, a jak moc se na jeho narození spolu těšili. Obvykle už pak před dětmi nemluví s náklonností a láskou o tom druhém. Pro dítě je ale důležité, aby tyto pozitivní věci i nadále slyšelo, jelikož ony jsou významnými činiteli pro budování jeho vlastní identity. Dítěti tak mažou jeho šťastnou minulost a vzpomínky tolik důležité pro vytváření zdravé osobnosti. Proto by si rodiče měli uvědomit, že spolu prožili na začátku svého vztahu krásné chvíle, na které by neměli zapomínat (Matějček, 1994).

Špaňhelová (2012, s. 22) uvádí, jak moc si dítě všímá partnerského soužití rodičů, dokládá to otázkami, které položila dětem z mateřských škol a prvního stupně základní školy. Děti se zeptala na to, jak vnímají vztah rodičů, jejich vzájemné chování. Odpovědi byly různé:

- *„Mají se rádi.*
- *Jsou fajn.*
- *Někdy se hádají, ale jinak dobré.*
- *Moc spolu nemluví.*
- *Já je dohromady moc nevidím.*
- *Někdy slyším, když si naši myslí, že už spím, jak na sebe křičí.*

- *Jsem rád, když jsou opravdu spolu, jsem rád, když si někam vyjdou – do kina, do divadla, to se mi pak oba hodně líbí.*
- *Vidím, jak se na sebe těší, když je táta dlouho v práci a pak přijde, máma mu skočí kolem krku.*
- *Někdy se mi zdá, že je máma z nás nervózní, křičí a prostě se těší, až přijde táta domů, protože jí pomůže.“*

Nakonec byla dětem položena otázka, proč takhle soudí, z čeho tak usuzují. Odpověď byla jednoduchá – protože to vidí. Dítě nasává atmosféru, která se kolem něho vytváří, a proto je dobré, aby všemu, co se kolem něho děje, rozumělo. A aby tomu tak bylo, je nutné, aby dítě bylo rodiči vždy informováno o tom, co se stalo a děje.

Rodiče si, podle Matějčka a Dytrycha (1992), často mylně myslí, že rozvod se jejich dětí nedotýká. Děti do tří let podle nich nevnímají rozvod vůbec a ani děti dvanáctileté nepokládají za dost velké na to, aby situaci kolem rozvodu vnímaly. Toto tvrzení ale vylučují psychologové, kteří tvrdí, že rozvod rodičů se téměř vždy dítěte dotýká. Některé dítě své trápení projevuje navenek neklidným, dráždivým či agresivním chováním. Rodiče však tyto znaky přisuzují zlobení. Je ale důležité si uvědomit, že dítě se může trápit, i když svůj smutek neprojevuje tak nápadně. Neznamená to tedy, že dítě, které nepláče, nehroučí se a nedělá scény, rozvodem netrpí. Rozvod bývá pro dítě ztrátou jedné z nejbližších osob jeho života. Klimeš (2011) tvrdí, že dítě vnímá rozvod jako úmrtí jednoho rodiče, a proto pokládá každou hádku svých rodičů jako předzvěst tohoto úmrtí a přirozeně se toho bojí.

Význam tohoto slova nechápe a už vůbec nerozumí změnám, ke kterým dochází. Myslí si, že otec opustil jeho a ne matku. Malé děti pohlížejí na svět egocentricky, věří, že celý vesmír se točí kolem nich. Za každou hádkou svých rodičů vidí svou vinu. Stejně tak i rozvod přisuzují sobě. „Otec odešel, protože jsem zlobil, protože jsem nechtěl spát, jíst...“, tohle vše se poté dítěti honí hlavou. Často se stává, že dítě se stane nadměrně závislé na druhém rodiči, většinou jím tedy bývá matka. Tato závislost pramení z velkého strachu dítěte, bojí se, že jako odešel otec, ztratí jednou i matku. Ve věku tří let dítě pořád věří a doufá, že když se bude chovat správně,

bude poslouchat, pak se otec vrátí. U čtyřletých či pětiletých dětí se může objevit stagnace či regrese vývoje. Přestanou mluvit nebo začnou žvatlat. Mohou se také začít opět pomočovat. Dětská psycholožka Mildred Creaková výstižně pronesla, že „*děti pláčou močovým měchýřem*“ (Smith, 2004).

„V dobře fungující rodině uspokojí rodiče zcela přirozeným způsobem základní psychické potřeby dítěte – dodávají mu dosti vývojových podnětů, činí jeho svět smysluplným, dodávají mu pocit životní jistoty, vědomí vlastní společenské hodnoty i vědomí otevřené budoucnosti.“ (Matějček a Dytrych, 1992, s. 6)

Ale i neúplné rodiny mohou toto dítěti poskytnout, jde to však mnohem hůř a složitěji. Hlavní je, aby si rodiče uvědomili, že to nejdůležitější je uspokojovat potřeby jejich dítěte. V první řadě by neměli zaměňovat citové potřeby za potřeby materiální. Spousta rodičů si totiž myslí, že když svým dětem budou kupovat nové, drahé dárky, budou je mít více rády. Tomuto faktu více podléhají ti z nich, kteří nemají dítě ve své péči. Pro dítě však nejsou důležité dary, ale to, jestli se u rodiče cítí bezpečně a jistě. Navíc děti v budoucnu často vše prohlédnou a situace snadno zneužívají. Špatný je ale také druhý extrém, který se týká situací, kdy rodič vidí za vším nepřátelské zaměření a pokládá tedy jakýkoliv dárek pro dítě jako nutné podplácení (Matějček a Dytrych, 1992).

Další chybou v době rozvodové a často i porozvodové je podle Matějčka a Dytrycha (1992) popouzení dítěte proti druhému rodiči. Takto rodiče zneužívají dítě jako nástroj pomsty, ví, že tak bývalému partnerovi nejvíce ublíží. Takové chování častěji vidíme u rodičů, kteří mají dítě naopak ve výhradní péči. Mýlně se domnívají, že jen oni mají veškerou výchovnou moc. Dítě snadno uvěří všem polopravdám, nepravdám a lžím. Tato situace může dojít tak daleko, že dítě bude cítit odpor či strach k onomu rodiči. I toto je ale pomíjivé, jelikož většina dětí v době největší kritičnosti, obvykle po 11 věku, začne pohlížet na tyto slova a činy jinak, začne vnímat jejich pravou tvář, a tak se popouzení často obrátí proti popuzujícímu rodiči. Není ale důležité jen nepopouzet dítě proti druhému, ale dokázat zachovat pozitivní obraz druhého rodiče v očích dítěte. K tomu je zapotřebí mluvit o bývalém partnerovi dobře, ale nejen mluvit, je důležité jeho dobré vlastnosti také vnímat.

Rodiče by samozřejmě měli respektovat styk dítěte s druhým rodičem a nejen to, měli by se také snažit, aby styk byl co nejširší a nejkvalitnější.

„Optimální formou styku po rozvodu je volné pokračování rodinného vztahu. Manželství se sice rozešlo, ale oba rodiče uznávají, že jejich rodičovství pokračuje a že je třeba rodičovské vztahy k dítěti zachovat.“ (Matějček a Dytrych, 1992, s. 11)

Rodiče se také často snaží své dítě v dobrém úmyslu před rozvodem chránit a to tak, že se je snaží ušetřit před tím, co sami prožívají. Po rozvodu pak chtějí na situaci co nejrychleji zapomenout a to samé požadují i po svých dětech. Tato nevědomost ale v dítěti dříve či později vzbudí veliký otřes a to ve chvíli, kdy se pravda sama projeví. Tento otřes bývá zpravidla daleko horší než nepříjemná pravda, jež byla řečena včas. Je tedy důležité dítěti sdělovat informace tak, aby se mu dostalo ve všem vysvětlení, aby mu bylo pomoci s jeho úzkostmi a starostmi. Děti se v těchto zatěžujících situacích často neptají, neví na co se ptát, nebo jak se ptát. Všechna svá trápení tak drží uzavřená v sobě. Není nutné říkat dítěti celou pravdu, ale neměli bychom mu lhát, aby nedocházelo k tomu, že v budoucnu budeme muset svá tvrzení měnit. Záleží samozřejmě na věku dítěte, a proto by veškeré informace měly být přiměřené dětskému chápání (Matějček a Dytrych, 1992).

Celostátní průzkum uskutečněný v Americe podpořil skutečnost, že předškolní dítě, respektive dítě do 5 let, je velmi zranitelné. Třetina dětí rozvedených rodičů je právě v tomto věku. Už v 7 měsících dítě reaguje na emoce svých rodičů, když se smějí, směje se také, ale jestliže se k sobě chovají nepřátelsky, pak i tohle dítě vnímá a reaguje na to například pláčem, zvýšeným hlasem, podrážděností a nespavostí (Smith, 2004).

Podle Matějčka a Dytrycha (1992) začnou-li mít rodiče pocit, že jejich rozvodem dítě trpí, je dobré vyhledat pomoc odborníka, který jim pomůže situaci řešit.

5 DALŠÍ ZPŮSOBY POROZVODOVÉ PÉČE

Svěřování dětí do péče prošlo velkou proměnou. V minulosti bylo zvykem svěřovat dítě po rozvodu automaticky otci. Důvodem bylo nejen to, že dítě neslo otcovo příjmení, ale hlavním důvodem byl význam ženy. Na ženy bylo pohlíženo jako na majetek, jenž nemá právo sám cokoliv vlastnit. Naštěstí toto pojetí je už historií. Situace se změnila v době rozmachu hnutí za ženská práva. Následkem bylo, že děti bývaly svěřovány převážně ženám. Situace došla tak daleko, že pokud chtěl otec získat děti, musel prokázat, že matka je alkoholička, narkomanka či prostitutka. Absurdní bylo, že i těmto matkám byly někdy jejich děti do péče svěřovány. Dnes už je situace úplně jiná, jestliže se rodiče nedokážou dohodnout, soud na základě všech možných kritérií svěří dítě do péče tomu, koho pokládá za schopnějšího a lepšího opatrovníka (Gardner, 1991).

Před samotným rozvodem manželství musí tedy soud nejprve rozhodnout o opatrovnictví dítěte. Spolu s tím také určí, jak se budou rodiče podílet na financích. Rodiče se ale také mohou na výkonu rodičovské zodpovědnosti dohodnout sami, i v tomto případě je ale nutné schválení soudu. Než soud vynese rozsudek ohledně svěření, sleduje několik hlavních skutečností. Za prvé mu jde o zájem dítěte s ohledem na jeho vlohy, schopnosti a vývojové možnosti. Neméně důležité jsou pro něj citové vazby a zázemí dítěte. Důležité jsou také životní poměry rodičů. Soudy se většinou snaží o to, aby bylo dítěti umožněno mít styk s oběma rodiči a také, aby rodič, jenž nemá dítě ve své péči, měl o něm pravidelnou informaci. Dále přihlíží k výchovné schopnosti a odpovědnosti rodiče. Soud se také zajímá o to, kdo o dítě pečoval po stránce citové, rozumové či mravní ještě před rozvodem. V případě, kdy styk dítěte s druhým rodičem není pro dítě pozitivní, může soud styk omezit či úplně zakázat (Pavlovský, 2001).

Nejčastějším svěřením dítěte je, podle Gardnera (1991), svěření do výhradní péče jednoho z rodičů. Tento rodič rozhoduje o většině věcí týkajících se dítěte, ale v případě důležitých rozhodnutí se na rozhodování podílejí oba. Styk s druhým rodičem bývá soudně vymezený a uskutečňuje se v podobě návštěv.

V České republice bývají děti po rozvodu v převážné většině svěřeny do péče matky. V roce 2008 se jednalo o 84,7 % dětí. Většina otců pak tráví se svými dětmi každý druhý víkend, popřípadě také jedno odpoledne v prvním týdnu (Špaňhelová, 2012).

V porozvodové péči o dítě se můžeme setkat také s případy, kdy rodič, který má dítě ve výhradní péči, brání styku s druhým rodičem. Není ale ani výjimkou, když druhý rodič o styk s dítětem nestojí. Ovšem nelze mluvit všeobecně, protože i dnes se najdou otcové, pro něž jsou jejich děti tím nejdůležitějším a pojí je k nim velmi silné pouto. V tomto případě se není čemu divit, že obvyklé uspořádání styku po rozvodu těmto otcům nevyhovuje.

Otcové tak většinou ztrácí kontakt se svými dětmi, nadále jim zůstává pouze role živitele. U některých otců nakonec tato role bohužel zůstává jako jediná, která časem přetrvává, naopak kontakt s dětmi často ubývá, až někdy zcela vymizí.

Genderové rozdělení rolí u nás stále přetrvává, tedy mužům se za nejdůležitější úkol v životě přikládá živit rodinu a ženám je přisuzována naopak role pečovatelky. Toto rozdělení ale znevýhodňuje oba, muže v osobním životě a ženy naopak v pracovním (Dudová, 2008).

Výchova primárním vychovatelem dává dítěti jistotu stabilního domova, ve kterém žije. Dítě ale nemá možnost poznat v plné míře roli druhého rodiče a její projevy při řešení úkolů, stavění se k problémům, nevidí otcovo (matčino) chování v běžných situacích. S tím souvisí také to, že nemá možnost poznávat partnerský vztah mezi ženou a mužem, manželství jeho rodičů. V České republice bývá, jak již bylo zmíněno, většina dětí svěřována do péče matek (Špaňhelová, 2012). Teyber (2007) uvádí, že většina otců po rozvodu o primární péči ani neusiluje.

Je dobré, když si rodiče vytvoří harmonogram času stráveného s dítětem, jelikož tím minimalizují případné hádky. Ale i tento plán by měl být dostatečně flexibilní, aby se mohl přizpůsobovat případným změnám, ty se mohou týkat jak rodičů, tak také dětí.

Harmonogram s sebou přináší pravidelnost, která dítěti dodává pocit jistoty. Je nutné, aby dítě harmonogram chápalo a rozumělo mu. Stejně jako při střídavé péči je dobré, aby dítěti byla zachována stálost prostředí a lidí, pro něho důležitých. Tím je

myšlena škola, paní učitelka, kamarádi, kroužky. I to je pro dítě dalším zdrojem jistoty. Rodiče by se měli snažit, aby čas, který tráví dítě s otcem, byl co nejdelší. Díky tomu mohou i nadále pěstovat a prohlubovat své vztahy (Teyber, 2007).

Pakliže se styk otce s dítětem uskutečňuje pouze minimálně, je pochopitelné, jak uvádí Špaňhelová (2012), že se otec snaží, aby tento čas býval plný pohody, naplánovaných akcí a výletů, tak, aby si společné chvíle co nejvíce užili. Při srovnání kvality času stráveného s matkou a času s otcem, se pak dětem často zdá, že matka na ně nemá čas.

V případě, kdy se čas omezí na pouhý víkend za dva týdny, dochází časem k tomu, že kvůli nedostatku příležitostí k poznávání a upevňování pouta, vzájemný vztah postupně opadá. Ideální je, když jsou domovy obou rodičů blízko sebe tak, aby jej mohlo dítě často navštěvovat (Teyber, 2007).

Je ale nutné podotknout, že s rostoucím počtem rozvodů přibývá také otců, kteří žádají o svěření dítěte do své péče. Adaptace dětí žijících u otce bývá srovnatelná s dětmi v primární péči matky (Teyber, 2007). Jak zmiňuje Špaňhelová (2012), bylo v roce 2008 svěřeno dítě do péče otců v 8,6 % případů.

Výhodou je, že dítě může plně vnímat otcovskou roli, ale naopak mateřská mu v jeho životě velmi schází. Někteří otcové nedokážou dát dítěti vřelé objetí a přitulení v takové míře, jakou dítě potřebuje. Tuto roli může někdy nahradit babička. V případě, kdy se prarodiče podílejí na výchově, je nutné, aby pravidla výchovy byla jednotná s otcovými, což dítěti zachovává větší pocit jistoty. A také je důležité, aby otci byla zanechána role hlavního vychovatele. Otec by se měl zajímat o dětské pocity, prožitky a přání (Špaňhelová, 2012).

Hlavním faktorem ovlivňujícím výchovu v primární péči je rodičovská způsobilost. Dále bylo zjištěno, jak uvádí Teyber (2007), že velký význam s sebou přináší i pohlaví, tedy že děti školního věku se lépe adaptují v péči rodiče stejného pohlaví. V opačném případě děti častěji trpí nižším sebevědomím a problémy s agresivitou v chování.

Další možností u výhradní péče je možnost, kdy se druhý rodič, otec, vzdá pravidelných krátkých kontaktů s dítětem, tedy každého druhého víkendu. S dítětem

pak tráví delší doby vcelku. Otec má dítě v péči např. měsíc o letních prázdninách, týden vánočních prázdnin a týden v pololetí, či jindy během školního roku. Odpadá tak napětí z častých návštěv a otec má větší možnost být pro dítě identifikační osobou a sžít se s ním. V tomto případě se dítě stává méně často nástrojem a obětí rodičovských sporů (Matějček, 1992).

Také se můžeme setkat s rodiči, kteří spolu po rozvodu stále bydlí v jedné domácnosti a dítě tak vychovávají společně, ale tato forma bývá velmi ojedinělá a na rozdíl od střídavé péče je k ní potřeba souhlas obou rodičů (Novák, 2013).

Ať už je po rozvodu výchova jakákoliv, je podle Matějčka (1992) důležité, aby si rodiče uvědomili, že přestože se rozvedli, pořád u nich přetrvává rodičovská zodpovědnost.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 CÍL PRÁCE A CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

„Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získají nové poznatky“ (Leedy, 1985 in Gavora, 2010, s. 13).

Nejdůležitější je správně formulovat výzkumný problém a spolu s ním i základní výzkumnou otázku. A poté k nim najít vhodnou výzkumnou metodu (Švaříček a Šedřová, 2007).

6.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak pohlíží učitelky z mateřských škol na střídavou péči, jak ony samy vnímají její vliv na dětskou psychiku, zda ji pokládají za vhodné či nevhodné řešení výchovy dítěte po rozvodu. Dalším z cílů bylo zjistit dosavadní zkušenosti s tímto uspořádáním. A v neposlední řadě identifikovat faktory, které podle nich ovlivňují úspěšnost tohoto uspořádání, tedy za jakých podmínek je možné, aby byla střídavá péče úspěšně fungující.

Výzkumný problém: Jaké mají učitelky mateřské školy zkušenosti se střídavou péčí?

Výzkumné otázky:

Jaké postoje zaujímají učitelky mateřské školy ke střídavé péči?

Jaké mají učitelky mateřské školy zkušenosti se střídavou péčí?

Jaké faktory dle učitelek mateřských škol ovlivňují úspěšnost střídavé péče?

6.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumné šetření bylo uskutečněno metodou polostrukturovaného rozhovoru, kdy jsem si předem vytyčila několik otázek, které jsem položila všem učitelkám. Tyto pevně stanovené otázky jsem posléze podle potřeby a reakcí učitelek doplňovala o upřesňující otázky, díky nimž jsem se snažila si ověřit, zda jsem jejich interpretaci správně pochopila. Vzhledem k nízké četnosti vyskytujícího se jevu byly rozhovory provedeny s deseti učitelkami, a to v mateřských školách v Českých Budějovicích, v Písku a v Praze. Výzkum byl uskutečněn v období od listopadu 2013 do února 2014.

Interview probíhalo vždy po domluvě s paní ředitelkou školy. Všem respondentkám jsem nejprve sdělila, čím se zabývám a co bych chtěla svým výzkumem zjistit. Před samotnými rozhovory jsem pak požádala o svolení se záznamem na diktafon (ukázka realizovaného rozhovoru viz příloha č. 2). Vzhledem k tomu, že respondentky si přály zůstat v anonymitě, jsou označeny číslicí.

Respondentka	Věk	Stav	Počet dětí	Délka praxe
Resp. č. 1	46	vdaná	2	22
Resp. č. 2	52	vdaná	2	27
Resp. č. 3	43	rozvedená	2	18
Resp. č. 4	24	svobodná	0	5
Resp. č. 5	56	vdaná	2	32
Resp. č. 6	48	vdaná	1	24
Resp. č. 7	28	svobodná	0	5
Resp. č. 8	39	rozvedená	1	13
Resp. č. 9	27	svobodná	0	5
Resp. č. 10	50	vdaná	2	25

Rozhovory byly následně přepsány a kódovány. Současně byly opakovaně poslouchány. Na základě kódů byly vytvořené kategorie, které následně odpovídají na výše uvedené výzkumné otázky a jsou podkapitolami části 8 Výsledky.

7 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

7.1 Metodika

Pro zodpovězení výzkumného šetření bylo využito kvalitativní šetření.

Kvalitativní šetření bylo v minulosti často považováno jako soupeřící šetření ke kvantitativnímu. Dnes už se na obě formy pohlíží jako na odlišné strategie.

Avšak i dnes je složité, jak zmiňují Švaříček a Šedřová (2007), kvalitativní šetření jednoznačně definovat, jelikož záleží na tom, z jakého úhlu pohledu na něho pohlížíme, a proto se setkáváme s velkou terminologickou rozrůzněností v definování tohoto termínu.

Creswell (1998, In Hendl, 2005, s. 50) definuje kvalitativní výzkum takto: *„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“*

Kvalitativní výzkum bývá některými autory definován také podle druhu použitých metod, to znamená, že kvalitativnímu šetření přidělují rozhovor, naopak kvantitativnímu připadá dotazník. Přesto ani toto kritérium dělení není zcela přesné, jelikož zmiňovaný rozhovor lze použít u obou metod, záleží pouze na způsobu využití (Švaříček a Šedřová, 2007).

„Cílem hloubkového a polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu (kvalitativní přístup), zatímco účelem standardizovaného strukturovaného rozhovoru je položit všem respondentům několik identických otázek ve stejném pořadí (kvantitativní přístup).“ (Švaříček a Šedřová, 2007, s. 13)

Pro kvalitativní výzkum bývá nejčastěji využívána metoda rozhovoru či pozorování, jedná se tedy o výzkum opírající se hlavně o slova. Proto bývá často

uváděn jako výzkum bez čísel, za nenumerický ho označuje Disman (1998, In Švaříček a Šedřová, 2007).

Hendl (2005) uvádí, že s tímto tvrzením se mnoho autorů neshoduje, absence čísel podle nich totiž není jedinou jedinečností kvalitativního výzkumu. Jednu z hlavních předností kvalitativního výzkumu spatřuje v tom, že díky němu získáme podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události či fenoménu v přirozeném prostředí.

Také Gavora (2010) uvádí, že přiřazování slovního popisu ke kvalitativnímu výzkumu a číselného vyjádření ke kvantitativnímu není jediný způsob jejich rozlišování, daleko významnější je podle něho zaměřit se na postoj výzkumníka k jevům. To znamená, že při kvantitativním šetření si badatel zabezpečuje svou nestrannost tak, že si drží od zkoumaných jevů odstup, naopak kvalitativní výzkumník se snaží díky sblížení se zkoumanými osobami co nejhluběji proniknout k jádru jevů, a tak jim lépe porozumět.

Podle Strausse a Corbinové (1999) nám kvalitativní metody umožňují lépe porozumět podstatě zkoumaných jevů, o nichž toho příliš nevíme, ale také díky nim můžeme rozvíjet nové poznatky o jevech, které jsou pro nás již známé.

Kvalitativní výzkum nám umožňuje hloubkový popis případu, pozorovaného jevu (Hendl, 2005).

7.2 Rozhovor

Rozhovor, běžně označený jako hloubkový rozhovor, bývá nejčastěji používanou metodou pro kvalitativní výzkum. Jedná se o metodu, při které výzkumník používá několik nestandardizovaných otevřených otázek, díky nimž se snaží dobrat se k výsledku svého výzkumu (Švaříček a Šedřová, 2007).

Gavora (2010) člení rozhovor na strukturovaný, nestrukturovaný a polostrukturovaný. Strukturované interview je charakteristické pevně danými otázkami, které je nutné striktně dodržet.

Dva hlavní typy hloubkového rozhovoru jsou polostrukturovaný a nestrukturovaný, přičemž polostrukturovaný je založen na předem připraveném tématu a k němu souvisejících otázkách. Na rozdíl od polostrukturovaného nestrukturovaný může vycházet z pouze jediné předem připravené otázky, další průběh rozhovoru bývá odvíjen od odpovědí a reakcí respondentů.

Pro své šetření jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru. Podle Miovského (2006) je polostrukturované interview nejrozšířenější metodou rozhovoru, jelikož disponuje oproti strukturovanému nebo naopak nestrukturovanému velkým množstvím výhod. Na rozdíl od nestrukturovaného je nutné, aby si výzkumník stanovil několik schémat, kterých se bude chtít v rozhovoru dotknout. K tomu je zapotřebí vytvořit si množství otázek, které bude v průběhu rozhovoru pokládat respondentům. Otázky je možné během rozhovoru mezi sebou prohazovat podle potřeby. Tyto pevně stanovené otázky musí badatel dodržet, ale může je také doplnit o další upřesňující otázky podle reakcí dotazovaných. (ukázka rozhovoru viz příloha č. 1)

Hloubkový rozhovor je proces získání dat, který se skládá z několika částí počínaje výběrem metody, jeho přípravou, na kterou navazuje průběh vlastního dotazování. Poté je nutné přepsat výsledky rozhovoru, které se dále reflektují a analyzují a nakonec pak prezentují (Švaříček a Šedřová, 2007).

Hendl (2005) podotýká, že před začátkem přímého rozhovoru je nutné získat si od respondenta souhlas se záznamem. Také je dobré prolomit případné počáteční psychické bariéry a obavy z rozhovoru. Podle Švaříčka a Šedřové (2007) je dobré, když badatel po představení svého výzkumu naváže nejprve úvodními otázkami, jimiž projeví empatické chování k účastníkovi. Teprve poté plynule přejít k hlavním otázkám, které nám umožní dostat se k jádru výzkumu. Otázky by měly být formulované tak, aby jedince vedly k vyprávění jeho vlastních názorů, postojů, zážitků a zkušeností. Je důležité, abychom předešli tomu, že respondent nabude pocitu, že by měl odpovídat „správné odpovědi“.

Hendl (2005) upozorňuje také na to, že významnou úlohu hraje také konec rozhovoru. Někdy nám tato fáze odkrývá důležitá fakta, a proto bychom i této části měli věnovat značnou pozornost.

Dalším důležitým krokem je, aby si výzkumník veškeré rozhovory přepsal, je to sice zdlouhavé, ale díky tomu se mu poté s daty bude lépe pracovat (Švaříček a Šed'ová, 2007).

7.3 Kódování

Miovský (2006) uvádí, že kódování je proces, při němž jsou data nejprve zpracována a poté tříděna do různých jednotek.

Tento způsob analýzy dat rozdělují Strauss a Corbinová (1999) na tři hlavní typy kódování:

- Otevřené kódování
- Axiální kódování
- Selektivní kódování

Švaříček a Šed'ová (2007) ve své knize popisují přesný průběh otevřeného kódování. Jedná se o proces, ve kterém badatel získaná data rozdělí na jednotky a ty si posléze označí pod nějakým kódem vyjadřujícím její význam. Tyto kódy se poté slučují do kategorií podle významu, podobnosti a vnitřní souvislosti.

Na otevřené kódování navazuje axiální, v němž dochází k tomu, že hledáme mezi určenými kategoriemi vazby, to znamená, že vytváříme další spojení mezi kategoriemi vytvořenými v otevřeném kódování. V poslední části, selektivním kódování, dochází k integraci všech získaných výsledků. Zde je hlavním úkolem stanovit si centrální kategorii a k ní poté udávat do vztahu všechny ostatní kategorie, ty poté seskupujeme do vzájemných vztahů také mezi sebou (Strauss a Corbinová, 1999).

8 VÝSLEDKY

8.1 Postoj ke střídavé péči

Skoro polovina dotazovaných si myslí, že střídavá péče **by mohla být ideální formou výchovy dítěte po rozvodu**. Její výhody spatřují hlavně v tom, že dítěti zachovává **možnost vyrůstat s oběma rodiči** a stejně tak **rodičům umožňuje být blízkou součástí života jejich dětí**. Zcela negativně na tuto formu péče pohlíží tři paní učitelky (věkově nejmladší respondentky), které vnímají jako hlavní **nevýhodu** to, že **dítě nemá stálý domov**, neví, kam patří, protože trpí neustálou změnou prostředí. „Podle mého názoru je to alibistické řešení pro rodiče, kteří se rozhodli, že spolu nadále nechtějí žít ve společné domácnosti a rádobý naoko předstírají, že se budou podílet na výchově dětí nadále rukou společnou a nerozlučnou. Ve skutečnosti je dítětem zmítáno z jedné domácnosti do druhé, vždy se ptám, kde má ten šťastlivec svůj domov?“ (respondentka č. 4)

Jiná z těchto žen uvádí, že střídavá péče se stává „**nástrojem pro předhánění se rodičů v tom, kdo je lepší rodič**“ (respondentka č. 7). Jedinou **vhodnou variantu** střídavé péče vidí v takovém uspořádání, kdy **dítě zůstává stále na jednom bydlišti a střídají se u něho rodiče**. Dítěti tak zůstávají zachovávány materiální potřeby v podobě jednoho místa, jednoho pokojíčku apod. O této možnosti se zmínila také další paní učitelka, která pohlíží celkově na střídavou péči spíše pozitivně, ale v závěru dodává, že vzhledem k finanční náročnosti to není příliš reálné řešení do budoucna. Každý rodič by totiž musel hradit kromě svého bydlení i polovinu výdajů za společnou domácnost u dítěte, což si nemůže dovolit každý.

Zbylá část dotazovaných spatřuje ve střídavé péči jak pozitiva, tak negativa. Její funkčnost závisí na mnoha faktorech. Pakliže tyto faktory nejsou naplněny, nevnímají střídavou péči jako vhodnou formu pro výchovu dítěte. S tímto názorem souhlasí všechny dotazované. Jako nejdůležitější činitel uvádějí komunikaci rodičů, s čím ve všech případech souhlasí také respondentky pozitivně pohlížející na střídavou péči. Poukazují na to, jak důležitá je komunikace a s ní spojená spolupráce mezi rodiči.

„Otázkou je v kolika případech lze být komunikace po rozvodu mezi rodiči úspěšná, já si myslím, že je to spíše ojedinělé.“ (respondentka č. 5)

Respondentky se také často shodují v tom, že je nutné **zaměřit se na každý případ individuálně**, soustředí se hlavně na schopnosti a vlastnosti rodičů, v několika případech zmiňují také individualitu dítěte.

Další významný faktor ovlivňující funkčnost střídavé péče spatřují ve výchovných metodách obou rodičů. Zde zdůrazňují, jak je pro dítě důležité stejné výchovné působení z obou stran a s tím související nároky. Také vytvoření ideálních podmínek zmiňují jako velmi podstatnou věc. Dítě by mělo mít u obou rodičů svůj pokojíček, postel, oblečení, hračky atd.

Pouze jedna paní učitelka se ve své odpovědi zmínila o tom, že je podle ní důležité **vzdělání rodičů**. Rodiče s vyšším vzděláním pokládá za více způsobilé pro výchovu dětí touto formou, jelikož je považuje za mnohem kompetentnější ve vzájemné komunikaci a spolupráci.

Všechny respondentky se shodují také v tom, že pokud mezi rodiči nefunguje komunikace, spolupráce a respekt k druhému rodiči či dokonce mají tendence spolu vést boje a dělat si naschvály, pak není možné, aby střídavá péče někdy fungovala a byla pro dítě přínosem. V tomto případě ji pokládají za velmi nevhodnou a stresující.

Jestliže jsou rodiče rozumní lidé a vzájemně spolupracují, vnímají střídavou péči ve většině případů jako vhodnou. Co se týče dětí, polovina respondentek zastává názor, že střídavá péče nemusí být vždy vhodná pro všechny děti, protože některé děti jsou úzkostnější a reagují citlivěji. Často byla zmíněna také vzdálenost bydliště. Zde se paní učitelky shodovaly v tom, že je nutné, aby rodiče bydleli blízko sebe, nejlépe ve stejném městě a dítě tak mohlo nadále navštěvovat stejnou školu, kroužky a kamarády.

Čtyři paní učitelky si rozhodně nemyslí, že by střídavá péče byla vhodná pro všechny děti a rodiče a tři z nich dokonce tvrdí, že je celkově nevhodná pro všechny. Jako její hlavní nevýhodu považují to, že děti se musí neustále přesouvat z místa na místo. Dítě by podle nich mělo mít jeden domov a střídavá péče mu tuto potřebu bere. Dalším argumentem pro negativní hodnocení střídavé péče bylo, že ve většině případů

otcové nedokážou dítěti vytvořit takové zázemí, jaké potřebuje, nedisponují takovou něhou jako matky. Naopak dvě paní učitelky, které spatřují ve střídací péči spíše pozitiva, tvrdily, že pro otce je střídací péče šancí, jak neztratit vztah se svým dítětem, protože existují otcové, jež o své děti doopravdy stojí.

Jedna z těchto respondentek mluvila o případu z vlastní zkušenosti „...*manžele se rozvedli a jejich dcera byla přidělena do péče maminky a tatínek teď strašně trpí a strašně by po střídací péči toužil, že by ji měl alespoň pár dní u sebe a nemusel čekat na každý druhý víkend v měsíci. Pro tyto otce je to podle mě šance, protože ve většině případů zůstávají děti v péči maminky, výjimkou jsou matky alkoholičky, nebo takové, které se o své děti nestarají. Ale tihle rodiče se o dceru starají oba velmi dobře, oba pro ni chtějí jen to nejlepší. Ale maminka si často koriguje čas s dcerou hlavně sama pro sebe, takže se stává, že maminka zavolá, že v ten víkend, kdy má mít holčičku tatínek, už si něco naplánovali...a otec ji tak delší dobu nevidí. Takže si myslím, že jsou tátové, kteří by po střídací péči opravdu toužili.*“ (respondentka č. 6)

8.2 Zkušenost se střídací péčí

Jen **tři respondentky** uvádějí, že mají **kladnou zkušenost** se střídací péčí. Shrnují, že se jednalo o rodiče, kteří chtěli dát dětem to nejlepší. **Vzájemná komunikace** u nich probíhala bez problémů a doslova **spolupracovali** a **dokázali se domluvit** na všem, co se týkalo dítěte. V těchto případech vnímají střídací péči jako přínosnou a prospěšnou pro dítě, ale i pro samotné rodiče.

Každá z nich vyprávěla své vlastní zážitky z praxe, které se týkaly konkrétních dětí, ale všechny měly společné znaky – mezi rodiči fungovala **stoprocentní komunikace** a **spolupráce**. Ve všech případech se rodiče snažili, aby dítě bylo šťastné a oba si uvědomovali, jak moc jsou v jeho životě důležití. Dvě z těchto učitelek uvádí, že rodiče měli soudně přidělenou dobu střídací, ale ta se nestala pravidlem, a tak střídací probíhalo, jak bylo potřeba. V obou rodinách se rodiče snažili soustředit hlavně na přání a potřeby dětí. „*Doba střídací byla nahodilá, někdy se střídali dokonce po dni. Přesto, že už nebyli partneři, tak fungovali pro ty děti na sto procent. Neměli*

problém sejit se a na čemkoliv se domluvit. Na všechny školkové akce a vystoupení přišli vždy oba. Co bylo v zájmu dítěte, to pro ně bylo nejdůležitější.“ (respondentka č. 1)

Další paní učitelka se také zmínila o **nepravidelnosti střídání**, ale tuto skutečnost nepovažuje za příliš pozitivní, pokládá ji za **zmatečnou a chaotickou pro dítě**.

Většina paní učitelek má se střídavou péčí **špatné zkušenosti**, které ve všech případech plynou z **přístupu rodičů**. Jedná se o lidi, kteří se **nesmířili s rozvodem** ať už impulzem k němu bylo cokoliv, cítí k sobě **navzájem nenávisť**, která vyvrcholila v **boj**, kdy se ve většině případů stane obětí dítě. Rodiče se předhánějí, uplácejí dítě dárky „...matka odešla a otec to strašně špatně nesl a tam nastal velký problém, protože je podnikatel a tak si začal děti kupovat drahými dárky, na které matka neměla peníze. A dětem se to samozřejmě líbilo, a tak začaly situace časem zneužívat...“ (respondentka č. 5), dělají si naschvály, nemluví hezky jeden o druhém a snaží se o to, aby v očích dítěte toho druhého co nejvíce pošpinili. Opakovaně bylo zmíněno, že děti pobývají často u prarodičů, většinou kvůli zaměstnání rodičů. Jedna paní učitelka dokonce uvedla, že maminka odstěhovala dítě k babičce za účelem ublížit bývalému manželovi. „Mezi rodiči propukl strašný boj, došlo to dokonce tak daleko, že maminka odvezla chlapce k babičce, jen aby otci ztížila jeho vyzvedávání, a aby zabránila tomu, že se otec bude s chlapcem vídat v týdnech, kdy má být v její péči. Absurdní bylo, že sama zůstala bydlet v místě bydliště a za chlapcem jezdila jen o víkendy, takže přes týden tam byl sám jen s babičkou a strýcem. Dítě bylo navíc neustále vyšetřováno psychology a vystavováno soudním řízením. Nakonec to dopadlo tak, že se otec syna vzdal a matka si ho vzala zpátky k sobě. Ale oba tím vším chlapci hrozně ublížili.“ (respondentka č. 3)

V odlišné situaci zmiňovala **vzdálenost bydliště rodičů** jako velký problém také respondentka č. 8, která se s takovým problémem setkala u dítěte ve své dřívější třídě. „Otec se přestěhoval na druhý konec republiky. Problém byl znásobený také tím, že rodiče měli odlišné představy o výchově, otec uznával takzvanou volnou výchovu, takže když se dítě vracelo k mamince a do školky, mělo problémy s chováním...Otec tvrdil, že dítě nastoupí do mateřské školy i u něho, ale nikdy se tomu tak nestalo, takže dítě přes den pobývalo u prarodičů.“

Odlíšný pohled rodičů na výchovu považují učitelky za velmi častý a také velmi nepříznivý. Jeden rodič bývá přísnější, druhý zase benevolentnější. Dvě paní učitelky si myslí, že důvodem je to, že rodič chce být pro dítě lepší než ten druhý, a proto dítěti všechno povolí, dítě tak nemá žádné hranice. Svoji atraktivnost u dítěte zvyšuje tím, že mu nejenom vše dovolí, ale také koupí, jak již bylo zmíněno.

Velkým zlomem bývá i období, kdy si rodiče **najdou nové partnery**. I o tomto problému paní učitelky často hovořily. Zkušenosti s touto situací uváděly čtyři z nich. Z toho jedna paní učitelka má v tomto směru zkušenost pozitivní a zbylé tři naopak negativní. Všechny se ale shodují na tom, jak moc je důležité, aby dítě nového partnera přijalo a stejně tak partner přijal dítě.

Jedna z učitelek s pozitivní zkušeností uvádí, že *„tatínkova nová partnerka měla také dceru, se kterou si holčička dobře rozuměla, takže se k otci těšila i kvůli ní. Holčičkám udělali společný pokojíček, tak aby tam obě měly své zázemí...“* (respondentka č. 6)

Že není příliš dobré, když rodiče se seznámením na dítě spěchají, potvrzuje naopak negativní zkušenost jiné paní učitelky: *„Bylo fajn, že šlo o dva sourozence a střídaly se tedy obě děti spolu. Chlapeček měl oporu ve starší sestře, kdyby měl být sám, asi by střídání těžko nesl, protože i takhle to nesl špatně, jelikož tatínek si pořídil novou rodinu, takže děti musely hned zapadnout do úplně nové rodiny.“* (respondentka č. 9)

Jiná paní učitelka uvádí, že teprve v období, kdy si rodiče našli nové partnery a s nimi založili nové rodiny, přestali mezi sebou válčit a přetahovat se o děti. Situace se ale zcela obrátila, boj sice přestal, ale rodiče vlivem nových vztahů přestali mít takový zájem o děti.

Nejčastější dobou střídání je týden, v tom se shodovaly odpovědi sedmi učitelek, z toho se ale jeden z případů po čase změnil na střídání po 14 dnech. Zbylé tři respondentky mluvily o střídání nepravidelném, o kterém jsem již hovořila výše.

Střídavá péče byla zavedena v šesti případech ve věku čtyř let dítěte, dvakrát u dětí tříletých a dvakrát u dětí pětiletých. Z toho čtyři děti měly staršího sourozence.

Jak již bylo zmíněno v předchozím příkladu, také vzájemná opora sourozenců byla učitelkami často zmiňována jako pozitivní faktor.

V souvislosti se zkušenostmi se střídavou péčí byla učitelkám položena otázka, jaká je jejich zkušenost se spoluprací rodičů týkající se konkrétních případů. Pouze tři paní učitelky odpověděly, že rodiče spolu spolupracovali bez nějakých problémů. Dokázali se na všem společně domluvit a střídavá péče tak byla ku prospěchu dítěte. Více než dvojnásobek pozitivních odpovědí ale tvořily odpovědi negativní, kdy sedm paní učitelek tvrdilo, že rodiče spolu po rozvodu nedokázali spolupracovat a na čemkoliv se spolu domluvit. Veškerá jejich komunikace probíhala formou hádek a vzájemného ocerňování, tudíž toto prostředí na děti působilo velmi nepříznivě. Děti netrpěly jen zátěží způsobenou rozvodem, ale také přetrvávající situací po rozvodu, která byla nadále plná nenávisti a nepřátelství. V několika případech bylo uvedeno, že rodiče se často neštíteli mstít se či bojovat s partnerem prostřednictvím dítěte. Jiní se alespoň o spolupráci snažili, ale bolest z rozpadu manželství byla větší než snaha.

V souvislosti se zkušenostmi nelze opominout vnímání reakcí dětí na střídavou péči, změny v jejich chování. Paní učitelky, jejichž zkušenost se střídavou péčí byla pozitivní, se vesměs všechny shodují na tom, že pro dítě byla střídavá péče vhodnou variantou výchovy po rozvodu rodičů a děti v ní byly šťastné. Samozřejmě, že z počátku cítily úzkost a stesk, ale vzhledem k tomu, že rodiče těchto dětí ke střídavé péči přistupovali zodpovědně a s obrovskou snahou a přáním, aby se jejich rozvod co nejméně dotkl jejich dětí, tak si po čase na situaci přirozeně zvykly a cítily se spokojeně. *„Ze začátku byla taková citlivější, bylo vidět, že se jí po rodičích stýská. Když byla u tatky, chtěla maminku. Když byla s maminkou, chtěla zas tatku. Ale vzhledem k tomu, že se rodiče oba snažili a také díky tomu, že střídání probíhalo nepravidelně, jak bylo potřeba, tak to nakonec fungovalo úplně skvěle.“* (respondentka č. 6)

„U N. po rozvodu docházelo ke změnám v chování, nechtěla se smířit s tím, že nebude mít oba rodiče spolu doma. Byla vždycky veselá komunikativní holčička a najednou byla zamlklá a uzavřená do sebe. Nelze ale tvrdit, zda to byla reakce na střídavou péči nebo spíše na rozvod. Díky přístupu rodičů se po čase vše ustálilo.“ (respondentka č. 1)

Druhá skupina učitelek, daleko početnější, se ale shodovala na tom, že v případech, kdy rodiče spolu i po rozvodu nadále vedou pře a hádky, se děti ocitají ve velmi nepříznivých podmínkách a není možné, aby zde někdy střídavá péče fungovala. Tito rodiče si mnohdy ani neuvědomují, čeho se svým chováním na dítěti dopouštějí. „*Když se H. vrátil k otci, trvalo tak dva dny než se zklidnil, pořád někoho ve školce štípal, kopal...ty první dva dny byly nejhorší, poté se pomalu postupně znovu dostával do kolektivu a rytmu třídy. Změny v chování se u něho projevovaly velmi výrazně, neustále se pral a bojoval o tu svoji pozici, snažil se jakýmkoliv způsobem zaujmout. Když si ho člověk vzal k sobě a on cítil, že je mu věnována pozornost, tak byl zlatý, miliónový. Byl moc šikovný, dokázal postavit úžasné věci, ale nesměl do něho někdo začít šít, protože on okamžitě vystartoval.*“ (respondentka č. 3)

V jiném případě paní učitelka uváděla, že chlapec se ve školce upnul pouze na jednu kamarádku, s kterou trávil všechnen čas. Když byla holčička nemocná, byl velmi smutný. „*M. si své pocity a trápení nesl hodně uvnitř sebe. Ve školce se pak zafixoval na jednu holčičku a kamarádil se jen s ní, ke klukům vůbec nešel, cítil k nim ostych a bojácnost. Dodneška s holčičkou kamarádí, přestože každý navštěvuje jinou školu, stále se vídají a jsou natěšení jeden na druhého.*“ (respondentka č. 9)

Co se týče chování rodičů, učitelky se několikrát zmiňovaly také o tom, že rodiče často vyčítali dětem věci, za které děti ani nemohly. Rozčilovali se třeba kvůli oblečení, které dítěti bylo obléknuto druhým rodičem, což bylo dalším důkazem toho, že komunikace a spolupráce mezi rodiči vůbec neprobíhá.

Dalším důkazem toho, že společná výchova neprobíhá tak, jak by měla, byly už několikrát zmíněné odlišné výchovné metody, které se i u těchto odpovědí často vyskytovaly. K tomuto problému jedna z respondentek zmiňovala příklad rodiny, kde probíhalo střídání u dvou bratrů. „*Maminka požadovala, aby starší z chlapců si po příchodu ze školy nejprve napsal úkoly. Otec naopak zastával názor, že na prvním místě je sport a zábava.*“ (respondentka č. 5)

U většiny odpovědí se objevovalo slovo **rozvod**. Rozvod vnímají paní učitelky jako velmi **krizové období** pro dítě, jež s sebou přináší **spoustu změn**, které se na chování dítěte pochopitelně vždy odrazí. Dítě, jehož rodiče se rozvádí, reaguje daleko citlivěji a úzkostněji. Jako nejčastější **změny v chování**, jakými se dítě v této situaci

navenek projevuje, pokládají paní učitelky to, že dítě se stává buď **velmi agresivním** či naopak **velmi uzavřeným a tichým**. „Většinou se povaha a chování dítěte překlápí do opačné pozice. Takové to živé, veselé dítě se najednou stane dítětem, které jen sedí, polehává, pozoruje okolí a přemýšlí si ve svém vnitřním světě. A naopak když se jedná o dítě milé, hodné, do té doby klidné, které spolupracuje tak, jak má, zapojuje se a funguje bez nějakých problémů, tak se najednou změní v dítě, které neustále bojuje o tu svoji pozici. Snaží se na sebe za každou cenu upozornit, a čím více například ubližuje ostatním, tím více má z toho jakoby radost, protože je mu věnována pozornost. Takže je mu úplně jedno, jestli ho člověk chválí nebo se na něho zlobí. Důležité pro něho je, že je středem zájmu.“ (respondentka č. 3)

Učitelky se shodují také v tom, že v této situaci není dítě schopno podívat se na věc objektivně s nadhledem. Dětské vnímání je ovlivněno **egocentrismem**, takže se často stává, že samy **sebe vnímají jako viníky situace**. Důvody rozvodu přisuzují svému zlobení a neposlouchání rodičů. S tím souvisí také další věc, ve které panovala mezi odpověďmi častá shoda, tedy to, že **rodiče málokdy** s dětmi o situaci **mluví**. Někdy to nevnímají jako důležité, jindy jsou zcela zaneprázdněny svými vlastními pocity a smutky. V jiných případech vnímají děti jako malé na to, aby se jich situace musela nějak výrazně dotýkat, takže ve snaze děti ochránit, jim vlastně škodí daleko více. Proto učitelky pokládají za velmi důležité, aby rodiče s dítětem o všem mluvili a neustále ho ujišťovali o jeho nevině. „Vždycky, když jdou rodiče od sebe, tak je to na dítěti znát. Jestliže je ale dítě ujištěné, že miluje ho máma, miluje ho táta, ale nemohou už spolu dál žít na jednom bydlišti, tak jsou děti schopné se s tím smířit a akceptovat to. Neměli bychom děti podceňovat.“ (respondentka č. 2)

Rozvod bývá tedy učitelkami hromadně označován jako velmi krizové období v životě dítěte. Zde záleží nejvíce na rodičích a jejich přístupu k problému. Pakliže se jedná o rodiče rozumné, kteří se snaží o to, aby situace dítěti co nejméně ublížila, pak děti většinou po nějaké době (zde je opět nutné zdůraznit, že u každého dítěte je doba individuálně dlouhá) přijmou rozvod jako fakt a v situaci se adaptují. Nakonec bývají tyto děti spokojené, protože vidí, že rodiče spolu normálně vycházejí, nehádají se, jen spolu už prostě nebydlí. Bohužel podle zkušeností učitelek tvoří většinu rodiče, kteří spolu nedokážou vyjít bez konfliktů a pak se děti opravdu stávají oběťmi jejich

rozvodu. Děti vidí své nejbližší osoby jako soupeře, a to velmi negativně působí na jejich psychiku. Následky si poté nesou s sebou do dospělosti.

Vícekrát se vyskytovala také odpověď plynoucí z nesprávného chování rodičů v době rozvodu. Tím je myšleno hlavně to, že rodiče častokrát mluví před svými dětmi špatně o tom druhém, ať už záměrně, či nezáměrně. Děti pak mnohdy přejímají slova svých rodičů, nebo samy neví, co si mohou dovolit sdělit matce o otci a naopak otci o matce. Bojí se jim svěřit se svými zážitky jen proto, aby se na ně nezlobili. *„Ve chvíli, kdy jsou děti ve třídě, tak se cítí bezpečně, jelikož ony mají pocit, že musí neustále uvažovat, co mohou říct matce a otci, ale ve chvíli, kdy jsou ve třídě, tak tato starost odpadá a děti se cítí bezpečně. Ale s rodiči opravdu přemýšlí, co mohou před nimi říct o tom druhém.“* (respondentka č. 10)

8.3 Faktory ovlivňující úspěšnost střídané péče

Zda je střídaná péče úspěšná nebo ne, závisí podle učitelek hlavně na rodičích. Pouze jedna paní učitelka v této odpovědi udala, že nemůže být úspěšná do 18 let věku dítěte, což dokazuje její zcela negativní pohled na toto uspořádání. Ostatní zmiňovaly několik důležitých faktorů ovlivňujících funkčnost. Za hlavní činitele ale ve všech případech považují **rodiče**. *„Největší podíl na tom, zda je střídaná péče úspěšná, mají rodiče, podle mě 99 % je na rodičích.“* (respondentka č. 10)

I v těchto kategoriích bylo nejčastěji zmiňováno slovo **komunikace**. Vzájemnou komunikaci mezi rodiči a s ní související spolupráci považují vždy za nejdůležitější aspekt k tomu, aby střídaná péče mohla být úspěšně fungující. Komunikace je ale také nejčastěji zmiňována s ohledem na to, že bývá u rozvádějících se partnerů málokdy dostatečná či vůbec neprobíhající. Takových rodičů, kteří se nedokážou přenést přes bolest a vztek z rozpadu manželství bývá daleko více než těch, u nichž rozvod probíhá v přátelském duchu, nebo alespoň v takových podmínkách, kdy rodiče řadí dítě na první místo, tudíž všechny jejich další kroky podnikají s ohledem právě na to dítě. Všechny respondentky se shodují v tom, že pokud rodiče nejsou schopni komunikovat

a spolupracovat ve věcech dotýkajících se dítěte, pak není možné, aby střídavá péče fungovala. „Zde opravdu není místo na hádky a souboje.“ (respondentka č. 10)

Ke komunikaci bych připojila také **vzájemný respekt rodičů** k druhému rodiči, jenž se v odpovědích také několikrát objevoval. Rodiče by měli jednat vždy rozumně a s největším zájmem o to, aby jejich dítě bylo šťastné. „... říkala, že nejprve nechtěla, aby došlo ke střídavé péči, ale když viděla, jak se dcera vždy k otci těší, tak si uvědomila, že problém nemá holčička. Ale že ona je ta, která se bude muset se střídavou péčí smířit a srovnat.“ Tento příběh uvedla respondentka č. 3, jež zmiňovala pořad v televizi, kde mluvila nějaká herečka o svém životě a dotkla se v něm také období svého rozvodu. Učitelka tento příběh udala, aby vysvětlila, jak si představuje rozumně přistupující rodiče ke střídavé péči.

Za velmi nevhodné považují učitelky takové rodiče, kteří mluví nehezky před dítětem o tom druhém. Dítě je tak vystavováno neustálému očerňování svých nejbližších osob. Někdy to nemusí ani činit záměrně, ale v mnoha případech to rodiče konají schválně před dítětem, aby v jeho očích byli jen oni ti nejlepší. Takovému očerňování se stávaly učitelky mnohdy svědky. „Proč Ti máma dala zase tyhle boty, jasně jsem jí řekl, ať ti dá ty druhý. Ona je opravdu neschopná.“ (respondentka č. 1)

Často se opět zmiňovaly o **stejných výchovných metodách**, které dítě potřebuje k tomu, aby i u něho střídavá péče fungovala. Hranice jsou pro dítě zdrojem jistoty. Takže učitelky opravdu nepokládají za možné, aby střídavá péče fungovala za takových podmínek, kdy mají rodiče odlišné nároky a názory na výchovu. S tím souvisí kupování si dítěte dárky, k čemuž rodiče mají tendence často sklouzávat. Z tohoto důvodu pokládají učitelky za velmi podstatné, aby si rodiče spolu vyjasnili také finanční záležitosti týkající se dítěte. Aby nedocházelo k tomu, že dítě bude mít u jednoho rodiče finančně výhodnější podmínky než u druhého.

Také **bydliště** bylo v odpovědích učitelek často uvedeno. Pokládají za velmi důležité a podstatné, aby rodiče, kteří mají dítě ve střídavé péči, bydleli blízko sebe. Dítě tak může kdykoliv navštěvovat druhého rodiče ve chvílích, kdy se mu po něm stýská a zároveň rodič může být nablízku svému dítěti. Další výhodou je, že dítěti tak zůstává zachován okruh přátel. Také škola a školka by měla dítěti zůstat zachována. Rozhodně nepovažují za správné, když se jeden z rodičů odstěhuje na druhý konec

republiky a dítě tak musí týden navštěvovat jednu školu a druhý zase jinou. „Zaplať Pánbůh, že otec nevěděl, že existuje ta možnost, že děti může přihlásit do škol v Protivíně, protože kdyby to věděl, tak to určitě udělá a já si vůbec nedokážu představit, jak by to ty děti mohly skloubit, jelikož každá škola si jede podle svého vzdělávacího programu.“ (respondentka č. 5)

„Otec se přestěhoval z Budějovic do Prahy, aby byl synovi blíže a mohli spolu být co nejvíce. Dítě je sice ve výhradní péči matky, ale je to spíše, jakoby bylo ve střídavé péči obou rodičů, protože s otcem je uskutečňován podstatně větší kontakt, než je vymezen soudně.“ (respondentka č. 2)

Věk dítěte je považován za významný pro polovinu respondentek. Zde panovala shoda tří učitelek, které tvrdily, že dítě by mělo být přidělováno do střídavé péče až ve věku čtyř let. Dítě v batolecím věku pokládají za příliš malé na to, aby bylo odpoutáváno od matky.

To, že je důležité soustředit se spíše na **individualitu a přání dítěte**, bylo zmíněno čtyřmi respondentkami.

Opětovně zmiňováno bylo také **vyšetřování dítěte psychology**. Neustálé vláčení dítěte po psychologích jen proto, aby rodič druhému rodiči co nejvíc ublížil, je učitelkami doslova označováno za šílené, hrozné. Naopak za důležité pokládají, když rodiče navštíví s dítětem psychologa proto, aby dítěti pomohl zvládnout situaci kolem rozvodu. Dvě respondentky vnímají za vhodné, aby psychologické vyšetření dítěte, ale také rodičů a celkové situace v dostatečné míře, probíhalo před soudním rozhodnutím o způsobu porozvodové péče. „Bylo by dobré, aby nastoupil vždy hodně dobrý psycholog, který by opravdu situaci prošetřil a nakonec by usoudil, zda je dítě zralé na to, aby se střídalo u rodičů po nějaké době, stejně tak rodiče jsou zralí, aby své dítě vychovávali společně ve střídavé péči, aniž by u nich docházelo k tomu, že si mezi sebou budou vyřizovat své spory.... Tam je těch faktorů spousta.“ (respondentka č. 3)

Jedna z respondentek uvedla, že podle ní to, že v naší republice není střídavá péče tak častá nebo ve většině případů nesprávně fungující, je vlivem **nedokonale nastavených pravidel**. „V podstatě jsem nezažila žádnou střídavou péči, kde by to fungovalo, ale je to asi i tím, že zatím nejsou ještě úplně dokonale nastavena pravidla,

vše je ve fázi hledání a podle mě ani soudy kolikrát neví, jestli se mají přiklonit spíše k rodičům či psychologickému vyjádření.“ (respondentka č. 3)

9 DISKUZE

Téma střídavé péče jsem zvolila, jelikož se v dnešní době stává velmi aktuálním a čím dál tím víc diskutovaným tématem. Vzhledem k tomu, že předškolní děti tráví v mateřské škole většinu času, zaměřila jsem se proto ve svém výzkumu právě na paní učitelky, které jsou po rodičích jedněmi z nejbližších osob v životě dětí, a dá se tedy říci, že vzhledem k tomu, že s dětmi tráví spoustu času, hodně toho o nich vědí.

V první řadě mě zajímaly hlavně názory učitelek na střídavou péči. I jejich názory byly většinou založené na vlastních zkušenostech, ale přeci jenom jsou právě učitelky těmi pozorovateli, kteří vnímají situaci z obou stran a hlavně z pohledu dítěte. Ve většině případů byla zkušenost učitelek spíše záporná. Tři paní učitelky vnímají střídavou péči jako velmi negativní, jelikož jejím důsledkem je to, že dítěti bere možnost cítit se někde doma. Pokládají za důležité, aby dítě mělo jedno místo, jeden domov. Místo, kam bude patřit. I Berger a Gravillon (2011) zastávají názor, že pro některé děti může být střídavá péče vhodná, ale pro jiné zas naprosto nevhodná, protože tyto děti potřebují ve svém životě jistotu stabilního místa. Dalším argumentem bylo, že otcové nedisponují takovou mírou něhy jako matky. Čtyři paní učitelky si naopak myslí, že by střídavá péče mohla být ideálním způsobem porozvodové péče, protože díky ní dítě rozvodem neztratí jednoho z rodičů. To, že dítěti v životě zůstávají zachováni oba rodiče, vnímá jako velkou výhodu střídavé péče Černá (2001). Špaňhelová (2012) zdůrazňuje, že dítě tak může plně vnímat obě role – mateřskou i otcovskou.

Pouze tři respondentky zažily pozitivní zkušenost se střídavou péčí. Ostatní dotazované mají názor smíšený. Vidí v ní jak pozitiva, tak i negativa. Všechny, vyjma jedné paní učitelky, která zastává názor, že střídavá péče by nemohla fungovat za žádných podmínek, se ale shodly na tom, že úspěšnost střídavé péče ovlivňují hlavně rodiče. Rozvod je obrovskou zátěží v životě člověka, a jestliže se rodiče nedokážou přes tuto skutečnost přenést, pak není možné, aby tato forma výchovy probíhala tak, jak by měla. Stejný názor zastává Těthalová (2009), která tvrdí, že střídavá péče může fungovat pouze u těch rodičů, kteří překonají bolest z rozpadu manželství. Učitelky

pokládají za nejdůležitější aspekt komunikaci, která by u těchto rodičů buď vůbec neprobíhala, anebo probíhala, ale jen velmi těžko. Komunikace těchto rodičů totiž probíhá jen formou hádek a sporů, které mnohdy vyvrcholí v boje a soupeření. Dítě se tak často stává obětí svých rodičů, kteří se nestydí jej do svých konfliktů aktivně zapojovat. Takovým rodičům nejde o dobro jejich dítěte, jejich hlavním cílem je ublížit druhému rodiči a ví, že dítě je v těchto případech tou nejlepší zbraní. Učitelky zmiňovaly různé zkušenosti, ať už se jedná o zmíněné hádky a konflikty, vzájemné očerňování před dítětem, uplácení dítěte, odstěhování dítěte do jiného města k babičce jen proto, aby druhý rodič nemohl dítě vídat a měl ztížené jeho vyzvedávání atd. Je otázkou, zda si tito rodiče uvědomují, čeho se na svém dítěti dopouštějí, jak moc mu ubližují.

Další skupinou jsou podle učitelek rodiče, kteří by se i snažili o to, aby střídavá péče fungovala ku prospěchu dítěte, ale kvůli tomu, že se doposud nedokázali přenést přes bolest způsobenou rozvodem, u nich komunikace často končí také hádkami, i když nezáměrnými. I u těchto rodičů bývá tedy těžké, aby docházelo k vzájemné spolupráci, která je pro tento způsob výchovy velmi důležitá. Teyber (2007) uvádí, že tito rodiče, tvořící většinu, svůj kontakt většinou omezí na úplné minimum. Zastává názor, že v případě těchto rodičů je možné střídavou péči úspěšně aplikovat spíše u starších dětí.

Také odlišné výchovné metody rodičů často zmiňovaly paní učitelky jako důvod k tomu, že střídavá péče neprobíhá správně. Pakliže rodiče chtějí vychovávat dítě spolu, pokládají za velmi důležité, aby jejich výchovné metody byly jednotné. Nelze, aby jeden z rodičů byl přísnější a druhý naopak benevolentní. Aby jeden rodič požadoval po dítěti nejprve plnění povinností, dodržování pravidel a druhý hranice, pravidla naopak překračoval a obcházel. Je jasné, že by v těchto případech po čase docházelo k tomu, že jeden z rodičů by byl tím lepším a do budoucna by to dělalo problémy a vedlo k dalším hádkám. I Špaňhelová (2005) vnímá za nutné, aby rodiče při této výchově aplikovaly stejné výchovné principy a dodržovali společně nastavená pravidla, protože jen takové působení dodává dítěti jistotu.

Rodiče by se podle učitelek měli domluvit také na financích spojených s dítětem. Dítě by mělo mít u obou rodičů stejné finanční podmínky, aby opět

nedocházelo k tomu, že dítě se bude cítit kvůli financím u jednoho rodiče lépe. Také Novák (2000) považuje za podstatné, aby se rodiče dokázali domluvit na financích, protože dítě ve střídavé péči bude potřebovat daleko více věcí.

Za velmi důležité učitelky pokládají také blízkost bydlišť obou rodičů. Nepovažují za správné, když jeden rodič bydlí na opačném konci republiky než druhý rodič, ale ani vzdálenost bydlišť, která je tak velká, že dítěti neumožňuje navštěvovat stále stejnou školu. S tím souvisí také kamarádi a zájmové kroužky. Nejlepší řešení vidí v situaci, kdy rodiče bydlí oba ve stejném městě, a to nejen kvůli škole, kamarádům a kroužkům, ale také kvůli tomu, že dítě má možnost navštívit druhého rodiče, kdykoliv se mu po něm zasteskne. Jako důležitý aspekt pokládá blízkost bydlišť také Dudová (2008) a Špaňhelová (2012).

Nejčastěji se děti střídaly u rodičů po týdnu a to v sedmi případech, z toho u jednoho se doba po čase prodloužila na 14 dnů. Ostatní učitelky zmiňovaly nepravidelné střídání, dvě v tomto uspořádání spatřovaly výhody, jelikož rodiče se střídali tak, aby to dítěti co nejvíce vyhovovalo. Naopak jedna paní učitelka tento fakt vnímala pro dítě jako zmatečný. Za ideální dobu střídání pro předškolní dítě považuje Špaňhelová (2012) rozdělený týden (3 – 2 – 2).

Věk dítěte vnímá jako důležitý faktor polovina respondentek. Podle Špaňhelové (2012) je dítě připravené na střídavou péči od tří let. Naopak Berger a Gravillon (2011) pokládají tříleté dítě za velmi malé a střídavou péči je podle nich vhodné aplikovat až od šesti let. Polovina respondentek vnímala za daleko důležitější individualitu dítěte. S tímto názorem se shodují autoři Berger a Gravillon (2011), podle kterých nelze v žádném případě porozvodové uspořádání péče o dítě zobecňovat.

Opakovaně se učitelky také zmiňovali o psychologickém vyšetření. V negativním slova smyslu o něm mluvili v situacích, kdy se stává pro rodiče jednou z taktik boje. Naopak za vhodné a pozitivní ho pokládají ve chvíli, kdy jej rodiče vyhledají z důvodu rady a pomoci sobě i dítěti v nelehkém období rozvodu. Matějček a Dytrych (1992) zastávají stejný názor, tedy že pokud dítě rozvodem trpí, je vhodné vyhledat pomoc odborníka.

Psychologické vyšetření dítěte, ale také rodičů, před rozhodnutím soudu o střídavé péči je učitelkami také považováno za velmi nutné. O tom, jak to v praxi probíhá, hovořil Klimeš (2011), který tvrdí, že aby bylo možné zjistit, zda jsou rodiče kompetentní vychovávat dítě společně střídavou péčí, je nutné se zaměřit na to, zda mezi nimi panuje či nepanuje antagonismus. Za předpokladu, že je mezi rodiči nenávist, tak je dítě vždy nuceno vybrat si jednoho z nich.

Ve všech případech se učitelky shodly na tom, že dítě vždy ovlivní rozvod jeho rodičů. Rozvod s sebou přináší spoustu změn, které se odráží na chování dítěte. Za nejčastější změny chování považují učitelky náhlou agresivitu či úplné utlumení dítěte.

Jelikož dítě kvůli svému egocentrismu často viní z rozvodu rodičů samo sebe, považují za velmi důležité, aby s ním rodiče o rozvodu (a nejen o něm) mluvili a neustále tak dítě ujišťovali o jeho nevině a své lásce k němu. Tento dětský egocentrický pohled potvrzuje ve své knize také Smith (2004).

ZÁVĚR

Jak už jsem několikrát zmínila, střídavou péči jako téma pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala z důvodu její aktuálnosti.

V dětském období života hrají rodiče významnou roli. Právě v tomto období je dítě potřebuje nejvíce, a když přijde rozvod, bývá to nelehké období pro všechny. Pakliže spolu už rodiče nadále nedokážou žít, měli by udělat vše proto, aby dítě pocítilo rozvod jako co nejméně bolestný. To, že rozvod dítě ovlivní, je dokázáno v praktické části, kdy se všechny paní učitelky shodly na tom, že rozvod se vždy odrazí na dětském prožívání a chování. Každé dítě vnímá rodiče jako ty „nejbáječnější“ osoby v jeho životě, věří jim a idealizuje si je. Je jen na rodičích, zda jeho důvěru zklamou, nebo se budou snažit o to, aby jejich dítě bylo šťastné i přes traumatický zážitek rozvodu. Vždyť i dospělí mají občas problém smířit se s tím, že se jejich rodiče rozvádějí. Každý z nás v sobě máme generačně zakódováno, že máma a táta patří k sobě, dohromady. Stejně tak partneři, kteří se berou, věří tomu, že to tak zůstane navždy a vůbec si nepřipouští, že by to mohlo být jinak.

Někdy ale bývá rozvod opravdu tím nejlepším řešením dané situace. Ve chvíli, kdy je dítě neustále vystavováno hádkám, konfliktům a rodiče vědí, že už situaci nejde jakkoliv vrátit, pak je rozhodně lepší ji řešit, než v ní nadále setrvávat. Samozřejmě za toho předpokladu, že rozvodem hádky skončí.

Než jsem se díky své práci začala střídavé péči věnovat, měla jsem na ni jednoznačný názor. Střídavá péče za mě rozhodně ne! Díky tomu, že jsem měla možnost proniknout k jejímu jádru a nasbírat o ní spousty informací, mám na ní teď pohled takový, že ji v žádném případě neodsuzuji. Sama ale nevím, zda se můj úsudek přiklání spíše k pozitivně smýšlejícím či na opačnou stranu, která na střídavou péči pohlíží pohledem negativním. Zůstala jsem asi někde uprostřed, protože v ní spatřuji mnoho výhod, z nichž za nejdůležitější pokládám, že dítě má šanci žít s oběma rodiči a s oběma si tak udržet a nadále pěstovat silná pouta, ale také v ní vidím jednu velkou nevýhodu, a to stálost prostředí.

Myslím si, že pokud rodiče považují za to nejdůležitější v životě své dítě, jsou ochotni udělat vše proto, aby jejich dítě prožívalo šťastné radostné dětství. Současně za předpokladu, že samotné dítě si přeje vyrůstat ve střídavé péči, vyhovuje mu to, je v ní šťastnější než ve výhradní péči, pak si rozhodně nemyslím, že by to nemohlo fungovat. Otázkou je, kolik rodičů je po rozvodu schopných spolu komunikovat. I z realizovaného výzkumného šetření vyplývá, že učitelky mateřských škol mají spíše negativní zkušenosti.

Výhradní péči, kdy dítě vidá druhého rodiče jen každý druhý víkend, pokládám za nevhodné řešení. Dítě má sice stálé prostředí, ale za jakou cenu. Otec, který se do doby rozvodu choval zodpovědně, rozumně, o dítě stál a stojí, tak o dítě přichází a stejně tak dítě ztrácí otce. Zde opravdu není možné, aby se jejich vztahy udržely v tak pevných poutech, jako byly založeny a rozvíjeny. Řešením podle mě je, když jsou rodiče rozumní a domluví se na tom, že styk bude probíhat podle potřeby dítěte, tedy, že dítě bude smět vidat otce (matku), kdykoliv bude chtít. Ale opět se zde dostávám do sporu, dítě sice bude s otcem (matkou) trávit více času, ale stejně přijde o běžné rodinné každodenní rituály, které jsou v jeho životě důležité, a to je například společné uspávání, probouzení, snídání apod. Dítě na ně bylo zvyklé, otec (matka) na ně byl zvyklý a rozvodem jsou najednou pryč.

POUŽITÉ ZDROJE

BAKALÁŘ, Eduard, Daniel NOVÁK a Richard Ades WARSHAK. *Slyšení nezletilého dítěte před opatrovnickým soudem: (tři studie problému)*. Praha: Triton, 2008. 39 s. ISBN 978-807-3871-192.

BERGER, Maurice a Isabelle GRAVILLON. *Když se rodiče rozvádějí: jak pochopit cítění dítěte a jak mu pomoci*. Praha: Portál, 2011. 131 s. ISBN 978-807-3678-432.

CENKOVÁ, Tamara. *Psychologem svým dětem*. Praha: Grada, 2011. 205 s. ISBN 978-802-4735-870.

ČERNÁ, Marie. *Rozvod, otcové a děti*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. 114 s. ISBN 80-864-3211-4.

DUDOVÁ, Radka. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008. 234 s. ISBN 978-807-3301-361.

FULLERTON, Ticky. Shared parenting 'hurting children'. In: *News* [online]. Fri 28 Aug 2009, 9:18am [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.abc.net.au/news/2009-08-28/shared-parenting-hurting-children/1407562>.

GARDNER, Richard A. *Rozvod - a čo ďalej?* Martin: Osveta, 1991. 224 s. ISBN 80-217-0328-8.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-736-7040-2.

CHILDREN OF EUROPE. Zkušenosti z Evropy. *Childrenofeuropa.cz* [online]. © 2008 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.childrenofeuropa.cz/stridava-pece-ve-svete/>. NUFFIELD FOUNDATION. Shared parenting legislation is not in the interests of children. *Nuffieldfoundation.org* [online]. 26. 5. 2011 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.nuffieldfoundation.org/news/shared-parenting-legislation-not-interests-children>.

JEDENDOMOV.CZ Zkušenosti se střídavou péčí ze zahraničí. *Jedendomov.cz* [online]. 11. 5. 2012 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.jedendomov.cz/stridava-pece-ve-svete/229-zkusenosti-se-sp-v-zahranici>.

KLIMEŠ Jeroným a Andrea MICHALCOVÁ. In: *Youtube* [online]. 21. 11. 2011 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://youtu.be/pb-lcv2uaU0>. Kanál uživatele Sancedetem.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují: eseje z dětské psychologie*. Praha: Portál, 1994. 108 s. ISBN 80-717-8006-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. ISBN 80-042-5236-2.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči*. Praha: H & H, 1992. 16 s. ISBN 80-854-6753-4.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

NOVÁK, Tomáš. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Praha: Grada, 2012. 144 s. ISBN 978-802-4741-109.

NOVÁK, Tomáš. *Rodičovské judo: dítě během rozvodového řízení*. Praha: Grada, 2000. 90 s. Poznej sám sebe. ISBN 80-247-0002-6.

NOVÁK, Tomáš. *Střídavá péče o dítě: zájem dítěte především*. Praha: Portál, 2013. 167 s. ISBN 978-80-262-0342-1.

PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. Praha: Grada, 2001. 180 s. ISBN 80-247-0181-2.

POUPĚTOVÁ, Šárka. *Netrapte se po rozvodu: [právní rozvod a psychorozvod, děti rozvedených rodičů, nový vztah, nová rodina]*. Praha: Grada, 2009. 176 s. Psychologie pro každého. ISBN 978-80-247-2046-3.

SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004. 183 s. ISBN 80-717-8906-2.

STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-858-3460-X.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada, 2012. 184 s. ISBN 978-80-247-3181-0.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. *Právo a rodina*. 2005. č. 5, s. 1-4. ISSN 1212-866X.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TĚTHALOVÁ, Marie. Jsme rodiče na směny. *Děti a my*. 2009. č. 2, s. 40-41. ISSN 0323-1879.

TEYBER, Edward. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*. Praha: Návrat domů, 2007. 227 s. ISBN 978-807-2551-637.

THEINHARDT, Markéta, Daniel NOVÁK a Eduard BAKALÁŘ. *Průvodce rozvodem: pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny, 1996. 256 s. ISBN 80-710-6157-3.

TYL, Jiří. Střídavá péče je prokázane pro děti lepší. *Právo a rodina*. 2006. č. 11, s. 18-21. ISSN 1212-866X.

WARSHAK, Richard Ades. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. 237 s. Rádci pro život. ISBN 80-717-8089-8.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Struktura rozhovoru

Příloha č. 2 – Ukázka realizovaného rozhovoru

Příloha č. 1 – Struktura rozhovoru

1. Co si myslíte o střídavé péči?
2. Myslíte si, že je SP vhodná pro všechny rodiče a děti?
3. Jaké máte zkušenosti se střídavou péčí?
  - Po kolika dnech dítě střídá bydliště rodičů?
  - Od kolika let dítěte střídavá výchova probíhá?
4. Spolupracují spolu rodiče dítěte?
5. Jak funguje u dítěte střídavá péče?
6. Pozorujete u dítěte změny v chování od doby zavedení střídavé péče?
7. Jaké faktory podle Vás ovlivňují úspěšnost střídavé péče?
8. Jací rodiče jsou podle Vás pro SP vhodní a jací jsou naopak nevhodní?

Příloha č. 2 – Ukázka realizovaného rozhovoru (respondentka č. 3)

1. Co si myslíte o střídavé péči?

Je to úplně jednoduché, strašně záleží na těch rodičích, záleží na tom, jak se k tomu postaví. Pokud se rozhodnou, že budou dítě vychovávat spolu, stejně a nebude to boj, tak je to ideální a může to fungovat. Pokud je to nějaký boj, kde si vylévá vztek jeden na druhém a snaží se bojovat o dítě, tak je to nesmysl.

2. Takže si nemyslíte, že je SP vhodná pro všechny rodiče a děti?

Podle mě ne, záleží hodně na rodičích. Asi je vhodná pro všechny zdravé děti a je to vhodný způsob, jak k tomu přistupovat, ale záleží samozřejmě nejvíc na rodičích.

3. Jací rodiče jsou tedy podle Vás pro SP vhodní a jací jsou naopak nevhodní?

Vhodní jsou ti, co jsou ochotní se spolu domluvit a spolupracovat a neřešit nadále nějaké své spory. Nevhodní ti, co tohle nedokážou. Děti se většinou přizpůsobí, když je to pro ně dobré.

4. Jaké máte zkušenosti se střídavou péčí?

Má zkušenost je negativní. Mezi rodiči propukl strašný boj, došlo to dokonce tak daleko, že maminka odvezla chlapce k babičce, jen aby otci ztížila jeho vyzvedávání, a aby zabránila tomu, že se otec bude s chlapcem vídat v týdnech, kdy má být v její péči. Absurdní bylo, že sama zůstala bydlet v místě bydliště a za chlapcem jezdila jen o víkendy, takže přes týden tam byl sám jen s babičkou a strýcem. Dítě bylo navíc neustále vyšetřováno psychology a vystavováno soudním řízením. Nakonec to dopadlo tak, že se otec syna vzdal a matka si ho vzala zpátky k sobě. Ale oba tím vším chlapci hrozně ublížili.

V podstatě jsem nezažila žádnou střídavou péči, kde by to fungovalo, ale je to asi i tím, že zatím nejsou ještě úplně dokonale nastavena

pravidla, vše je ve fázi hledání a podle mě ani soudy kolikrát neví, jestli se mají přiklonit spíše k rodičům či psychologickému vyjádření.

- **Střídání tedy probíhalo po týdnu?**

Ano, po týdnu.

- **Od kolika let dítěte střídavá výchova probíhala?**

Od čtyř let věku dítěte.

5. Takže tito rodiče spolu nedokázali spolupracovat?

Ne, tito rodiče spolu absolutně nespolupracovali.

6. Jak fungovala u dítěte střídavá péče? Pozorovala jste u dítěte změny v chování od doby zavedení střídavé péče?

Ano, reagoval velmi špatně. Když se H. vrátil k otci, trvalo tak dva dny než se zklidnil, pořád někoho ve školce štípal, kopal...ty první dva dny byly nejhorší, poté se pomalu postupně znovu dostával do kolektivu a rytmu třídy. Změny v chování se u něho projevovaly velmi výrazně, neustále se pral a bojoval o tu svoji pozici, snažil se jakýmkoliv způsobem zaujmout. Když si ho člověk vzal k sobě a on cítil, že je mu věnována pozornost, tak byl zlatý, miliónový. Byl moc šikovný, dokázal postavit úžasné věci, ale nesměl do něho někdo začít šít, protože on okamžitě vystartoval.

Když to vezmu obecně, tak každý rozvod na dítě působí. Většinou se povaha a chování dítěte překloupí do opačné pozice. Takové to živé, veselé dítě se najednou stane dítětem, které jen sedí, polehává, pozoruje okolí a přemýšlí si ve svém vnitřním světě. A naopak když se jedná o dítě milé, hodné, do té doby klidné, které spolupracuje tak, jak má, zapojuje se a funguje bez nějakých problémů, tak se najednou změní v dítě, které neustále bojuje o tu svoji pozici. Snaží se na sebe za každou cenu upozornit, a čím více například ubližuje ostatním, tím více má z toho jakoby radost, protože je mu věnována pozornost. Takže je

mu úplně jedno, jestli ho člověk chválí nebo se na něho zlobí. Důležité pro něho je, že je středem zájmu.

7. Jaké faktory podle Vás ovlivňují úspěšnost střídavé péče?

Podle mě je důležité odhadnout, jestli je dítě zralé na to, aby výchova takto probíhala. Dále je také důležité dobu střídání přizpůsobit dítěti, jestli je vhodnější rozdělit týden, či střídat po týdnu...

Podle mě by bylo dobré, aby nastoupil vždy hodně dobrý psycholog, který by opravdu situaci prošetřil a nakonec by usoudil, zda je dítě zralé na to, aby se střídalo u rodičů po nějaké době, stejně tak rodiče jsou zralí, aby své dítě vychovávali společně ve střídavé péči, aniž by u nich docházelo k tomu, že si mezi sebou budou vyřizovat své spory. Určitě tedy záleží na rodičích, dítěti, věku, vzdálenosti bydlišť... Tam je těch faktorů spousta.

Nedávno jsem v televizi viděla pořad s jednou herečkou, která mluvila o svém životě, říkala, že nejprve nechtěla, aby došlo ke střídavé péči, ale když viděla, jak se dcera vždy k otci těší, tak si uvědomila, že problém nemá holčička. Ale že ona je ta, která se bude muset se střídavou péčí smířit a srovnat. Střídání probíhalo po měsíci a vždy, když holčička letěla za otcem, tak bylo pro matku těžké se s ní rozloučit, ale uvědomovala si, že holčička, je takhle spokojená, že se na otce těší. V tomto případě je vidět, že rodiče se soustředili hlavně na štěstí dítěte, a tak by to podle mě mělo být vždy, ale bohužel není.